ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

«Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε».

Ἔτος 62ον. ΙΟΥΛΙΟΣ, 1926. Ἀριθ. 7

ΕΝΔΥΕΣΘΕ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΟΝ

*«Ἐνδύσασθε τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν **Χριστόν**».*

(Ρωμ. ιγ΄. 14).

Τὸ προκείμενον ἐδάφιον ἀποτελεῖται ἐκ μιᾶς φράσεως λίαν παραδόξου καὶ ἀσυνήθους καὶ παρ᾽ αὐτοῖς τοῖς κλασσικοῖς συγγραφεῦσι, καὶ διὰ τοῦτο ἔτι μᾶλλον χρῃζούσης προσοχῆς.

*Ὁ Ἰὼβ ὁμιλεῖ περὶ τοῦ **ἐνδύεσθαι τὴν δικαιοσύνην**, ὁ Ἡσαΐας περὶ τοῦ **ἐνδύεσθαι μετὰ δυνάμεως**, ὁ Ἰεζεκιὴλ περὶ ἡγεμόνων **ἐνδυομένων τὸν τρόμον**. Ὁ δὲ Χριστὸς εἶπεν εἰς τοὺς μαθητάς Του ὅτι πρέπει νὰ **ἐνδυθῶσι δύναμιν ἐξ ὕψους** (Λουκ. κδ΄. 49). Καὶ αὐτὸς δ᾽ ὁ Παῦλος ἀλλαχοῦ λέγει περὶ τοῦ ἀληθοῦς Χριστιανοῦ, ὅτι πρέπει νὰ **ἐνδυθῇ τὰ ὅπλα τοῦ φωτὸς καὶ τὴν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ**. Καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῶν ἐπιστολῶν του, προτρέπει νὰ ἐνδυθῶμεν τὸν **νέον ἄνθρωπον**, καὶ τὰς διαφόρους Χριστιανικὰς ἀρετὰς (Ρωμ. ιγ΄. 12, Ἐφεσ. δ΄. 24 ς΄. 14. Κολοσσ. γ΄. 10, 12 κτλ).*

Ὅταν ὅμως μᾶς παραινῇ νὰ ἐνδυθῶμεν τὸ οὐράνιον ἡμῶν σκήνωμα, ἢ νὰ ἀπεκδυθῶμεν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον καὶ νὰ ἐνδυθῶμεν τὸν νέον (ὡς ἐὰν ἠδύνατό τις ν᾽ ἀλλάξῃ τὴν φύσιν του, ὅπως ἀλλάσσει τὸ φόρεμά του), τότε ἡ γλῶσσά του καθίσταται πολὺ παράδοξος.

*Εἰς τὸ προκείμενον ἐδάφιον ἀνέρχεται εἰς τὴν ἀνωτάτην βαθμίδα τῆς κλίμακος τοῦ παραδόξου, προτρέπων τοὺς πιστοὺς νὰ ἐνδυθῶσιν **αὐτὸν τὸν Χριστὸν** ὡς ἔνδυμα,—οὐχὶ μόνον τὰς ἰδικὰς Αὐτοῦ χάριτας, ἀλλ᾽ αὐτὸν τοῦτον τὸν Χριστόν.*

*1) **Τί σημαίνει τὸ ἐνδύεσθαι τὸν Χριστόν;** Ἡ φράσις αὕτη δὲν σημαίνει ἁπλῶς τὸ **βάπτισμα**, ὅπως τινὲς ἐκλαμβάνουσιν αὐτήν, διότι τὸ βάπτισμα εἶναι διακήρυξις τοῦ βαπτιζομένου ὅτι ἀποχωρίζεται ἀπὸ τῶν ἕξεων καὶ τῆς φιλίας καὶ ἀγάπης τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἁμαρτίας, εἰσέρχεται δὲ εἰς τὴν χορείαν καὶ κοινωνίαν τῶν πιστῶν καὶ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Χριστοῦ. Ἀλλὰ σημαίνει **καθημερινὴν ἀναπαράστασιν τοῦ Χριστοῦ**—τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς ζωῆς Του—**ἐν τῇ ζωῇ ἡμῶν.** Εἶναι δὲ οἱ λόγοι οὗτοι κατάλληλοι μόνον δι᾽ εὐσεβεῖς Χριστιανούς, δι᾽ ἀνθρώπους ἀναγεγεννημένους ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀνθρώπους γνωρίσαντας τὸν Χριστόν. Διότι ὁ Χριστὸς πρέπει νὰ εἰσαχθῇ ἐντὸς ἡμῶν, πρὶν ἢ δυνηθῇ νὰ ἐκδηλωθῇ ἐκτὸς ἡμῶν. Ἡ θεία χάρις θέτει τὸν Χριστὸν πρῶτον ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ οὕτω καθιστᾷ τοῦτον ἱκανὸν νὰ ἐκδηλώσῃ Αὐτὸν ἐξωτερικῶς.*

Ὁ Χριστὸς πρέπει νὰ ἦναι ἐν τῇ καρδίᾳ διὰ πίστεως, πρὶν ἢ δυνηθῇ νὰ φανῇ ἐν τῇ ζωῇ δι' ἁγιασμοῦ καὶ ἔργων θεαρέστων. Ἐὰν θέλετε νὰ ἔχητε φῶς ἔκ τινος φανοῦ, πρῶτον πρέπει ν' ἀνάψητε τὸν ἐντὸς αὐτοῦ λύχνον καὶ τότε ὁ φανὸς θὰ φέγγῃ καὶ εἰς τοὺς ἔξω. Ἄνευ ἐσωτερικοῦ φωτός, δὲν θὰ ὑπάρχῃ λάμψις ἐξωτερική.

Ἡ φράσις αὕτη εἶναι προσέτι θαυμαστή, διότι ἦτο τῷ ὄντι μεγάλη συγκατάβασις ἐκ μέρους τοῦ Χριστοῦ, νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν χρῆσιν τοιαύτης τινὸς παραινέσεως· διότι ὁ Παῦλος δὲν λέγει ἁπλῶς, «Λάβετε τὸν Χριστὸν καὶ φέρετε Αὐτὸν μεθ' ὑμῶν», ἀλλ' «Ἐνδύθητε Αὐτόν, περιβλήθητε Αὐτόν, ὡς περιβάλλεσθε τὰ ἱμάτιά σας, οὐχὶ ἐπί τινας στιγμὰς μόνον, ἀλλὰ **καθ' ἑκάστην**, ὅπως φέρετε τὰ ἱμάτιά σας». Τοῦτο πράττει ὁ ἄνθρωπος, ὅταν πιστεύσῃ εἰς τὸν Χριστόν· ἐνδύεται Αὐτὸν ὡς τὸν μανδύαν τῆς δικαιοσύνης του.

Διὰ πίστεως ἡ ψυχὴ καλύπτει τὴν γυμνότητά της μὲ τὴν αἰδημοσύνην τοῦ Χριστοῦ, τὴν ἀδυναμίαν της μὲ τὴν δύναμιν Ἐκείνου, τὰς ἁμαρτίας της μὲ τὸν ἱλασμὸν Αὐτοῦ, τὰς ἀποτυχίας της μὲ τὸν θρίαμβον Αὐτοῦ, τὰς παρακρούσεις της μὲ τὴν εὐστάθειαν Αὐτοῦ. Διὰ πίστεως ἡ ψυχὴ κρύπτεται ἐν τῷ Χριστῷ οὕτως ὥστε μόνος Αὐτὸς νὰ φαίνεται, ὁ δὲ ἄνθρωπος νὰ ἐμφανίζεται **ἐν Αὐτῷ**. Ἡμεῖς οὐ μόνον τὴν δικαιοσύνην Του λαμβάνομεν, ἀλλὰ καὶ Αὐτὸν τοῦτον τὸν Χριστὸν ποιοῦμεν ὅλον ἡμέτερον καὶ οὕτως ἡ δικαιοσύνη Του γίνεται ἡμετέρα. «Διὰ τῆς δικαιοσύνης τοῦ ἑνὸς οἱ πολλοὶ ἐγένοντο δίκαιοι». Ἡ δικαιοσύνη Του καταλογίζεται εἰς ἡμᾶς καὶ γίνεται **ἡμετέρα**, διότι **Αὐτὸς εἶναι ἡμέτερος**. Ὁ ἄνθρωπος, καίπερ ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἄδικος καθ' ἑαυτόν, πιστεύων ὅμως ἤδη εἰς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Θεοῦ, λόγιζεται δίκαιος, ὡς εἶναι γεγραμμένον «Ἐπίστευσε δὲ Ἀβραὰμ καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην».

2) **Ποῦ δυνάμεθα νὰ εὕρωμεν καὶ ἀποκτήσωμεν τὴν ἐνδυμασίαν ταύτην;**

Εἰς τὸν Χριστόν, καὶ εἰς μόνον Αὐτόν. Διότι Αὐτὸς ἐγένετο εἰς ἡμᾶς ἀπὸ Θεοῦ **σοφία** καὶ **δικαιοσύνη** καὶ ἁγιασμὸς καὶ **ἀπολύτρωσις**. Ἀφοῦ, ἀδελφέ μου, ἔλθῃς κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸν Χριστὸν διὰ δικαίωσιν καὶ ἄφεσιν, δὲν ἔχεις νὰ στραφῇς ἀλλαχοῦ δι' ἁγιασμὸν καὶ ἀπολύτρωσιν. Ἀρχίζοντες μὲ τὸν Χριστόν, πρέπει νὰ ἐξακολουθῶμεν μένοντες ἐν Αὐτῷ μέχρι τέλους, διότι ἐν Αὐτῷ καὶ μόνῳ εἴμεθα τέλειοι, διότι ἐν «Αὐτῷ ηὐδόκησεν ὁ Πατὴρ νὰ κατοικῇ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς» (Κολοσ. β'. 9).

Ἔχετε χρείαν στολῆς καταλλήλου διὰ τὰ ἀνάκτορα τοῦ Κυρίου, ὁπλισμοῦ καταλλήλου διὰ νὰ προασπίζῃ ὑμᾶς κατὰ τῶν προσβολῶν τοῦ ἐχθροῦ, ἐνδυμασίας ἐμπρεπούσης εἰς ἱερεῖς καὶ βασιλεῖς τῷ Θεῷ; Ἐνδύθητε λοιπὸν τὸν Χριστὸν καὶ δὲν ἔχετε χρείαν ἄλλου τινός. Ἐὰν θέλετε τύπον καὶ ὑπογραμμὸν παραδείγματος πρὸς μίμησιν, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀποβλέψητε εἰς ἄλλον. Ὁ Χριστὸς εἶναι ὁ **ὕψιστος τύπος** – ὁ **τελειότατος ὑπογραμμὸς** διὰ πάντα πιστόν.

Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐξετάσητε ποία εἶναι ἡ συνήθεια τοῦ τόπου σας, ἢ τί οἱ προὔχοντες τοῦ ἔθνους σας ἢ τῆς ἐκκλησίας σας λέγουσιν ἢ πράττουσιν, οὐδ' ἀκόμη τί αὐτοὶ οἱ συμπολῖται καὶ ὁμοεθνεῖς σας ἀκολουθοῦσιν. Ἡ **ἄνωθεν** διαταγὴ εἶναι **σαφής, ῥητή, καὶ κατηγορηματική**: «Ὅστις θέλει νὰ ἦναι μαθητής Μου, **ἂς σηκώνῃ τὸν σταυρόν του καθ' ἡμέραν καὶ ἂς Μὲ ἀκολουθῇ**». Θέλετε **ἐλα-**

τήριον,—κἄτι τι διεγερτικὸν πρὸς ἐνέργειαν; Ἔλθετε πρὸς τὸν Χριστόν. Πάντες ἡμεῖς ἔχομεν χρείαν οὐ μόνον παραδείγματος πρὸς μίμησιν, ἀλλὰ καὶ ἐλατηρίου δυναμένου νὰ συσφίγγῃ ἡμᾶς καὶ νὰ μᾶς τηρῇ πιστοὺς εἰς τὸ παράδειγμα τοῦτο.

Ἔχετε χρείαν νὰ περιβληθῆτε μὲ **ζῆλον,** ὡς μὲ ἱμάτιον καὶ μὲ **ἁγίαν ἐπιρροήν,** ὡς μὲ χιτῶνα; Ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ πηγὴ τοῦ ἁγιασμοῦ. **Ἐν** Αὐτῷ ἡ ἁμαρτία δὲν θέλει σᾶς κατακυριεύσει, διότι δὲν εἴσθε πλέον ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν, ἡ δὲ χάρις ἐξασκεῖ ἰσχυροτέραν κυριότητα ἐφ' ἡμᾶς ἢ ἡ ἁμαρτία. Ὅθεν δὲν πρέπει πλέον νὰ δουλεύητε τὸν Θεὸν ὡς **δοῦλοι,** τῶν ὁποίων ὁ νοῦς εἶναι εἰς τὸν μισθόν, ἀλλ' ὡς **τέκνα,** τῶν ὁποίων ἡ καρδία εἶναι πρὸς τὸν Πατέρα. Εἰς τὸν Χριστὸν καὶ οὐχὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους πρέπει νὰ ἀρέσκωμεν, καὶ εἰς τὸν Χριστὸν πρέπει νὰ προσευχώμεθα διὰ δύναμιν. Ἂν καὶ ἀναγεννηθέντες καὶ ζωοποιηθέντες ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὥστε νὰ εἴμεθα **ζῶντα τέκνα ζῶντος Θεοῦ Πατρός,** ἔχομεν ὅμως εἰσέτι ἀνάγκην τοῦ Χριστοῦ διὰ δύναμιν πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν πνευματικῶν καθηκόντων μας. Ὅθεν εἰς Αὐτὸν πρέπει νὰ προστρέχωμεν διὰ δύναμιν, καὶ νὰ μὴ στηριζώμεθα εἰς ἡμᾶς αὐτούς· διότι ὅστις ἐρείδεται εἰς ἑαυτόν, θὰ εὕρῃ ὅτι εἶναι κάλαμος συντετριμμένος. Ἀποτυχία καὶ ἀποτυχία τελεία ἐπακολουθεῖ κατὰ πόδας τοὺς ἐμπιστευομένους εἰς τὴν ἰδίαν ἑαυτῶν δύναμιν. Ἐνδύθητε λοιπὸν τὸν Χριστὸν καὶ μὴ ἐπιστηρίζεσθε εἰς τὰς γνώσεις ἢ τὴν εὐσέβειάν σας — ἀλλὰ πράξατε ὅ,τι ὁ Παῦλος: Λησμονήσατε τὰ ὄπισθεν καὶ πρὸς τὰ ἔμπροσθεν ἐπεκτείνεσθε, ἀποβλέποντες εἰς τὸν ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν τῆς πίστεώς σας, τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, διότι ἐν αὐτῷ καὶ μόνῳ δύνασθε νὰ εὕρητε τὴν τελειότητα.

Αἱ ἀρεταὶ καὶ χάριτες τοῦ Χριστοῦ εἶναι θαυμασταί· δύνανται νὰ παρομοιωθῶσι πρὸς τὰ διάφορα μέρη τελείου ὁπλισμοῦ ἢ **πανοπλίας,** ἤτοι, πρὸς **περικεφαλαίαν, ὑποδήματα, θώρακα, ξίφος** κτλ. Ἀλλὰ τὸ προκείμενον ἐδάφιον δὲν μᾶς λέγει νὰ ἐνδυθῶμεν ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν ἀρετὴν ἢ χάριν τοῦ Χριστοῦ, **ἀλλ' αὐτὸν τὸν Χριστόν.** Οὐχὶ ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν ἀρετὴν χωριστά, ἀλλ' ἁπάσας ὁμοῦ,—**αὐτὸν** τὸν **Χριστὸν** εἰς Ὃν συγκεφαλαιοῦνται πᾶσαι.

Προσπαθήσατε λοιπὸν νὰ ἔλθητε εἰς τοιαύτην κοινωνίαν μετ' αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, ὥστε ὁ χαρακτήρ Του, ἡ ζωή Του νὰ ἀναπαρίσταται ἐν ὑμῖν καὶ ἐν τῇ ζωῇ ὑμῶν, καὶ θέλετε ἐννοήσει πόσον πολύτιμος εἶναι διὰ τὴν πνευματικήν σας φύσιν, πόσον ἔνδοξον ἔνδυμα καὶ στολισμὸς διὰ τὸν ἄνθρωπον. Τότε ἡ ζωὴ ὑμῶν θέλει εἶσθαι κεκρυμμένη μετὰ τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ Θεῷ καὶ Αὐτὸς θὰ φαίνηται δι' ὑμῶν, μεταποιηθέντων εἰς τὸ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν Αὐτοῦ.

Ἡ ἐνδυμασία αὕτη ἔχει προσέτι τὸ εἰδικὸν πλεονέκτημα ὅτι **ἁρμόζει εἰς ἕκαστον πιστὸν ἀτομικῶς.** Σπανίως εὑρίσκονται δύο ἄνθρωποι, τῶν ὁποίων ἡ ἐνδυμασία νὰ ἁρμόζῃ ἀκριβῶς εἰς ἀμφοτέρους. Ἀλλ' ἡ ζῶσα αὕτη στολὴ — ὁ Χριστὸς — **ἁρμόζει εἰς πάντα πιστόν,** εἴτε γέρων εἶναι, εἴτε νέος, εἴτε ἀνὴρ εἴτε γυνή, βασιλεὺς ἢ ἰδιώτης, πλούσιος ἢ πένης, πεπαιδευμένος ἢ ἀμαθής.

3) **Ὑπὸ ποίαν ἔννοιαν πρέπει νὰ ἐνδυθῶμεν τὸν Χριστόν;**

Ὁ Χριστὸς περιγράφεται ἐν τῷ προκειμένῳ ἐδαφίῳ ὡς **Κύριος,** ὡς **Ἰησοῦς** καὶ ὡς **Χριστός.** Πρέπει ἐπομένως νὰ τὸν λάβωμεν ὡς Κύριόν μας, νὰ τὸν ἀποκαλῶμεν Κύριον οὐχὶ μὲ τὴν γλῶσσαν μόνον, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν καρδίαν, ὑποτάσ-

*σοντες εἰς **Αὐτὸν** πᾶσαν τὴν δύναμιν καὶ ἱκανότητα ἡμῶν, πᾶν τάλαντον καὶ πᾶσαν κτῆσιν, πᾶν ὅ,τι ἔχομεν καὶ πᾶν ὅ,τι εἴμεθα. Ἄς χαίρωμεν ἀναγνωρίζοντες τὴν ἐφ' ἡμᾶς ἐξουσίαν καὶ **κυριότητα Αὐτοῦ**.*

*Ἐνδύθητε αὐτὸν ὡς **Ἰησοῦν**, ἤγουν ὡς **Σωτῆρά σας**. Κρύφθητε ἐν Αὐτῷ ὡς ἁμαρτωλοὶ καὶ Αὐτὸς θέλει σᾶς σκεπάσει καὶ σώσει ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν σας. Αὐτὸς εἶναι ὁ **ἁγιασμός σας**, ἐκδιώκων ἀφ' ὑμῶν τὴν ἁμαρτίαν καὶ ἐμποδίζων τὴν ἐπάνοδον αὐτῆς εἰς ἡμᾶς. Ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ **πανοπλία μας** κατὰ τῆς ἁμαρτίας· Αὐτὸς μᾶς καλύπτει ἐντελῶς, ὥστε ὅταν τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρακτωμένα ρίπτονται καθ' ἡμῶν, νὰ σβέννυνται ἀβλαβῶς.*

*Ἐνδύθητε αὐτὸν ὡς **Χριστόν**, ὡς κεχρισμένον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ **προφήτην, ἱερέα καὶ βασιλέα**. Πόσον ὡραῖον πρᾶγμα τὸ νὰ ἦναί τις ἐνδεδυμένος τὸν Χριστὸν ὡς κεχρισμένον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ Προφήτην, νὰ ἀποδέχεται τὰς διδασκαλίας Του ὡς τὸ σύμβολον τῆς πίστεώς του καὶ νὰ λέγῃ, ὡς οἱ μαθηταὶ τοῦ Πυθαγόρα, «**Αὐτὸς ἔφα**» — αὐτὸς τὸ εἶπεν, ἄρα τὸ πιστεύω! Ὅ,τι ὁ Χριστὸς λέγει, πρέπει νὰ πιστεύσωμεν. Πᾶσα δὲ συζήτησις πρέπει νὰ παύσῃ, ὅπου καὶ ὅταν ὁ Χριστὸς ὁμιλῇ.*

*Ἐνδύθητε **Αὐτὸν ὡς Ἱερέα σας**, Ἄν καὶ ἦσθε ἁμαρτωλοὶ καὶ ἀκάθαρτοι καὶ ἀνάξιοι, ἔλθετε εἰς τὸν βωμὸν τοῦ Κυρίου, ὅστις ὡς ἱερεὺς ἦρε τὰς ἁμαρτίας σας, σᾶς ἐνέδυσε μὲ τὴν ἀξιομισθίαν Του, καὶ σᾶς κατέστησεν εὐπροσδέκτους παρὰ τῷ Θεῷ. Ἐν τῷ Μεγάλῳ ἡμῶν Ἀρχιερεῖ ἤδη εἰσερχόμεθα εἰς τὰ ἅγια τῶν Ἁγίων **ἐλευθέρως**.*

*Ἐνδύθητε τὸν Χριστὸν **ὡς βασιλέα σας**. Ὑποτάξατε εἰς Αὐτὸν πᾶσαν ἐπιθυμίαν καὶ σκέψιν καὶ ἐνθρονίσατε Αὐτὸν ἐν τῇ καρδίᾳ σας· ὅπως δ' ὑπετάξατε τὰς ἐπιθυμίας, τὰς σκέψεις, καὶ τὴν διάνοιαν ὑμῶν εἰς τὰς διδασκαλίας Του ὡς Προφήτου καὶ Διδασκάλου, οὕτως ὑποτάξατε καὶ τὰς πράξεις καὶ τὴν πρακτικὴν ζωήν σας εἰς τὴν βασιλικὴν Αὐτοῦ Κυβέρνησιν· ὅπως ἐνεδύθητε τὴν ἱερωσύνην Του καὶ εὕρατε ἱλασμόν, οὕτως ἐνδύθητε καὶ τὴν βασιλικὴν Αὐτοῦ στολὴν καὶ θέλετε εὑρεῖ ἁγιασμὸν ἐν Αὐτῷ.*

Πόσον παραστατικῶς ἐκφράζει ταῦτα ὁ Παῦλος εἰς τὴν πρὸς Κολοσσαεῖς ἐπιστολὴν (γ' 12 - 17):

«Ἐνδύθητε λοιπόν, ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ Θεοῦ ἅγιοι καὶ ἠγαπημένοι, σπλάγχνα οἰκτιρμῶν, — χρηστότητα, ταπεινοφροσύνην, πραότητα, μακροθυμίαν, — ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις τὴν ἀγάπην, ἥτις εἶναι ὁ σύνδεσμος τῆς τελειότητος, κλπ.»

Ἀλλὰ διὰ νὰ ἐνδυθῶμεν τὸν Χριστόν, πρέπει νὰ ἐκδυθῶμεν πᾶν ἄλλο ἔνδυμα. Πρέπει, ὡς λέγει ὁ ἀπόστολος, νὰ ἀπεκδυθῶμεν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον, τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης (Ἐφεσ. δ' 22. Κολοσσ. γ' 9), πρὶν δυνηθῶμεν νὰ φορέσωμεν τὸν νέον ἄνθρωπον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Τίς ἐξ ἡμῶν, προκειμένου νὰ φορέσῃ ἑορτάσιμον στολήν, ὅπως μεταβῇ εἰς γάμον ἢ τελετήν τινα, δὲν θὰ καθαρίσῃ πρῶτον τὸ σῶμά του, ἀποβάλλων καὶ τὰ ἀκάθαρτα ἐνδύματα καὶ ἐσώρρουχα; Καὶ πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ κατοικήσῃ ἐν ἡμῖν ὁ τέλειος καὶ ἅγιος Χριστός, ἐὰν μὴ πρῶτον καθαρισθῶμεν ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας μας, λουσθῶμεν ἐν τῷ λουτρῷ τῆς παλιγγενεσίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ἀποβάλωμεν ἀφ' ἡμῶν πάσας

τὰς κοσμικὰς καὶ ἁμαρτωλὰς ἕξεις, κλίσεις καὶ πράξεις; Διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος εἰς τὸ ὑπὸ μελέτην ἐδάφιον, ἀφοῦ εἶπεν: «Ἐνδύσασθε τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν», προσέθηκε: «Καὶ μὴ φροντίζετε περὶ τῆς σαρκός, εἰς τὸ νὰ ἐκτελῆτε τὰς ἐπιθυμίας αὐτῆς.» Δηλ. μὴ προμηθεύετε τροφὴν εἰς ἁμαρτίαν, ἥτις ἐμφωλεύει ἐν τῇ σαρκὶ ὑμῶν, ὅπως σᾶς παρασύρῃ, ἀλλ' ἀποφεύγετε αὐτὴν πάσῃ δυνάμει· ἀποκλείετε πᾶσαν περὶ αὐτῆς σκέψιν ἢ φροντίδα, πάντα μετ' αὐτῆς συμβιβασμὸν καὶ πᾶσαν συναλλαγήν.

Ἐνδύθητε τὸν Χριστὸν καὶ δὲν θὰ ὑπάρχῃ πλέον ἐν ὑμῖν τόπος διὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς σαρκός. Ἐὰν καθ' ἑκάστην φέρητε τὴν στολὴν Αὐτοῦ, θέλετε εἶσθαι γνωστοὶ ὡς ἀνήκοντες εἰς Αὐτὸν καὶ θὰ ἦσθε ἀσφαλεῖς ἀπὸ τῶν προσβολῶν τοῦ ψυχικοῦ σας ἐχθροῦ.

Ἐνδύθητε τὸν Χριστόν, διότι ἡ νὺξ ταχέως παρέρχεται καὶ ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου εἶναι ἐγγύς, κατὰ τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ εὑρεθῆτε ἐνδεδυμένοι τὸν λευκὸν χιτῶνα τοῦ Θεοῦ. «Ἰδού, ὁ νυμφίος ἔρχεται ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτός, καὶ μακάριος ὁ δοῦλος, ὃν εὑρήσκει γρηγοροῦντα,» Εἴθε πάντες ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ νὰ εὑρεθῶμεν ἐστολισμένοι μὲ τὸ ἔνδυμα τοῦ γάμου, ὅπερ ὁ Χριστὸς εἰς πάντας ἀνθρώπους προσφέρει, ἄνευ ἀργυρίου καὶ ἄνευ τιμῆς, ἵνα μετὰ χαρᾶς προϋπαντήσωμεν τὸν οὐράνιον Νυμφίον καὶ εἰσέλθωμεν μετ' Αὐτοῦ εἰς τὴν αἰωνίαν εὐφροσύνην τῆς ἐπουρανίου Αὐτοῦ βασιλείας! Ἀμήν.

('Εκ τῶν τοῦ Μιχαὴλ Καλοποθάκη, 1896).

ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ

ὑπὸ ΡΙΧΑΡΔΟΥ ΤΡΕΝΤΣ (**Richard Trench**)

Κατ' ἐπιτομὴν ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ.

(συνέχεια)

ΚΘ'.

Ἡ ἀποξήρανσις τῆς Ἀκάρπου Συκῆς.

(Ματθ. κα'. 17—20·—Μάρκ. ια'. 12—14, 20—24).

Τὸ θαῦμα τῆς ἀποξηράνσεως τῆς ἀκάρπου συκῆς ἐξετελέσθη κατὰ τὴν Δευτέραν τῆς ἑβδομάδος τῶν Παθῶν. Τὴν Κυριακὴν τῶν Βαΐων ὁ Κύριος ἀνήρχετο θριαμβευτικῶς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἀλλ' ἀπῆλθε μετὰ τῶν Δώδεκα τὴν αὐτὴν ἑσπέραν πρὸς ἀποφυγὴν ἐνδεχομένων ἐνεδρῶν καὶ παγίδων, καθότι ἡ ὥρα αὐτοῦ, ἂν καὶ ἐγγύς, δὲν εἶχε φθάσει. Ἀπεσύρθη εἰς τὴν ἤρεμον Βηθανίαν, ὅπου κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐφιλοξενήθη ἐν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνων, εἰς τὰς ὁποίας εἶχεν ἀποδώσει ἀγαπητὸν ἀδελφὸν ἐκ τοῦ τάφου. Ἐκεῖ διανυκτερεύσας, ἐπανήρχετο λίαν πρωῒ τὴν ἐπαύριον εἰς τὴν πόλιν, ὅτε καθ' ὁδὸν εἶδε συκῆν πλήρη φύλλων, καὶ πλη

σιάσας ἐζήτησε νὰ εὕρῃ καρπὸν ἐπ' αὐτῆς, μὴ εὑρὼν δὲ προέφερε κατ' αὐτῆς τὴν κατάραν «Μηδεὶς εἰς τὸν αἰῶνα ἂς μὴ φάγῃ καρπὸν ἐκ σοῦ». Τὴν ἑσπέραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας, ὅτε πάλιν ἐπανέκαμψεν εἰς Βηθανίαν, ἦτο πολὺ ἀργά, ὥστε νὰ διακρίνωνται τὰ ἀντικείμενα καθ' ὁδόν, ἀλλὰ τὴν ἐπομένην πρωΐαν, τῆς Τρίτης, εἶδον οἱ μαθηταὶ τὸ ἐπιτελεσθὲν ἐπὶ τῆς συκῆς,—***τὴν συκῆν ἐξηραμένην ἐκ ριζῶν.***

Αὕτη εἶναι ἡ κατὰ Μάρκον χρονολογικὴ σειρὰ τῶν λεπτομερειῶν τοῦ ἐπεισοδίου, ἐνῷ ὁ Ματθαῖος, ἐπιτροχάδην μᾶλλον ἀφηγεῖται ταύτην, σπεύδων πρὸς τὸ πόρισμα τῆς ὅλης ὑποθέσεως.

Καὶ εἰσῆλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ εἰς τὸ ἱερόν· καὶ ἀφοῦ περιέβλεψε πάντα, ἐπειδὴ ἡ ὥρα ἦτο ἤδη πρὸς ἑσπέραν, ἐξῆλθεν εἰς Βηθανίαν μετὰ τῶν δώδεκα.

Καὶ τῇ ἐπαύριον, ἀφοῦ ἐξῆλθεν ἀπὸ Βηθανίας, ἐπείνασεν καὶ ἰδὼν μακρόθεν συκῆν ἔχουσαν φύλλα, ἦλθεν, ἂν τυχὸν εὕρῃ τι ἐν αὐτῇ· καὶ ἐλθὼν ἐπ' αὐτὴν οὐδὲν εὗρεν εἰ μὴ φύλλα, διότι δὲν ἦτο καιρὸς σύκων.

Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτήν, Μηδεὶς πλέον εἰς τὸν αἰῶνα ἂς μὴ φάγῃ καρπὸν ἀπὸ σοῦ. Καὶ ἤκουον τοῦτο οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱεροσόλυμα............. καὶ ὅτε ἔγεινεν ἑσπέρα ἐξήρχοντο ἔξω τῆς πόλεως. Καὶ τὸ πρωῒ διαβαίνοντες εἶδον τὴν συκῆν ἐξηραμένην ἐκ ριζῶν.

Ἐδῶ ἐκ πρώτης ὄψεως ἐγείρεται ἀπορία, ἥτις μάλιστα, διὰ τοὺς πάντοτε προθύμους νὰ ἐξονυχίζουν τρωτὰ σημεῖα ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ, ἐμφανίζεται ὑπὸ μορφὴν ἐνστάσεως ι Διατί ὁ Κύριος νὰ προσποιηθῇ ὅτι ζητεῖ καρπὸν ἀπὸ τὴν συκῆν, ἐνῷ κάλλιστα ἐγνώριζεν ὅτι δὲν ἔφερεν ἄλλο ἢ φύλλα; Καὶ διατί νὰ τιμωρήσῃ τόσον σκληρῶς ἓν ἄλογον καὶ ἀνεύθυνον πλάσμα τοῦ Θεοῦ, ὡς νὰ ἦτο ἄκαρπον ἐξ ἰδίας του ὑπαιτιότητος καὶ κακῆς προθέσεως;

Παρατηροῦμεν ἐπὶ τοῦ πρώτου, ὅτι ἡ πρᾶξις αὕτη τοῦ Κυρίου ἦτο συμβολική, σκοπὸν ἔχουσα νὰ διδάξῃ, ὑπὸ τύπον παραβολῆς. Ἐπὶ δὲ τοῦ δευτέρου, ὅτι τιμωρῶν τόσον ἀπηνῶς τὴν πλήρη φύλλων, ἀλλ' ἄκαρπον συκῆν, ἐζήτει νὰ ὑποδείξῃ ποῖον τέλος ἀνέμενεν ἐκείνους,—εἴτε ἄτομα εἴτε ἔθνη—οἵτινες ἤθελον εὑρεθῇ ἄνευ ἔργων δικαιοσύνης, μόνον τὸ κενὸν πρόσχημα ταύτης ἔχοντες· ὡς τύπος κατάλληλος τῶν τοιούτων καυχησιῶν ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ, ἐλήφθη ἡ συκῆ, καὶ ὡς τοιοῦτος τύπος ἐτιμωρήθη. Ὅτι τὸ μάθημα τοῦτο δὲν θὰ ἦτο ἀκατάληπτον διὰ τοὺς μαθητάς, ἐξάγεται ἐξ ἄλλου χωρίου, ἔνθα μνημονεύεται παρομοία διδαχή, ἐν τῇ παραβολῇ τῆς συκῆς, τῆς πεφυτευμένης ἐν ἀμπελῶνι, τῆς ὁποίας ὁ Κύριος ἦλθε ζητῶν καρπὸν μετὰ τριετῆ καλλιέργειαν, καὶ τῆς ὁποίας τὸ τέλος θὰ ἦτο νὰ ἐκριζωθῇ, ***ἵνα μὴ καταργῇ τὴν γῆν.*** (Λουκ. ιγ'. 6—9).

Πιθανὸν ὅμως νὰ παρουσιάζῃ κάποιαν δυσκολίαν τὸ ἐν ἐδαφίῳ 13 τοῦ ἄνωθι κεφαλαίου τοῦ Ματθαίου, ***οὐδὲν εὗρεν εἰμὴ φύλλα, διότι δὲν ἦτο καιρὸς σύκων.*** Ἡ οὕτως εἰπεῖν, ἐλαφρυντικὴ αὕτη περίπτωσις, δὲν ἀναιρεῖ ἄρα τὸν συμβολισμόν; Δὲν ἀποτελεῖ ἀντίφασιν πρὸς ἑαυτήν;

Ἡ ἁπλουστέρα ὅλων τῶν ἐξηγήσεων, τὰς ὁποίας ἐπρόβαλαν οἱ κατὰ καιροὺς ἑρμηνευταί, εἶναι ὅτι κατὰ τὴν πρώϊμον ἐκείνην ἐποχήν, Μάρτιον ἢ Ἀπρί-

λιον, ἡ συκῆ δὲν φέρει οὔτε καρπόν, οὔτε κατὰ μείζονα λόγον, φύλλα· κατὰ συνέπειαν ἡ παρουσία τόσον πλουσίου φυλλώματος ἔδιδε τὴν ἀπατηλὴν ἐντύπωσιν ὅτι ὑπῆρχε καὶ ὁ ἀνάλογος καρπός, διότι ἐν τῇ συκῇ ὁ καρπὸς προηγεῖται τῶν φύλλων. Ἀπετέλει τρόπῳ τινὶ πρόσκλησιν πρὸς τοὺς διαβάτας, ὅπως ἔλθωσι καὶ ἀπολαύσωσι τοῦ καρποῦ αὐτῆς, φυσικὸν δὲ ἀποτέλεσμα θὰ ἦτο ἡ διάψευσις τῶν ἐλπίδων ἐκείνου ὅστις θὰ ἤρχετο ζητῶν καρπὸν ἀπ' αὐτῆς.

Τοῦτο ἐσυμβόλιζε τὴν ἁμαρτίαν τοῦ Ἰσραὴλ—οὐχὶ τὸ ὅτι ἦτο ἄνευ καρπῶν δικαιοσύνης,— ἀφοῦ δὲν εἶχε φθάσει δι' αὐτὸν τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου – ἀλλὰ διότι, ἐστερημένος καρπῶν, ἐκαυχᾶτο ἐπὶ δικαιοσύνῃ καὶ πατραγαθίᾳ. Καρπός, διὰ τὸν λαὸν τοῦτον, ὡς καὶ διὰ πάντα λαόν, θὰ ἦτο ἡ ἀναγνώρισις τῆς γυμνότητος, τῆς ἀκαρπίας αὐτοῦ. Ἀλλὰ τοῦτο ἀκριβῶς ἠρνεῖτο νὰ πράξῃ ὁ Ἰσραήλ. Τούτου ἕνεκεν ἡ ἐνοχὴ αὐτοῦ ἦτο ἀπείρως μεγαλειτέρα τῆς τῶν ἐθνικῶν, οἵτινες, μὴ ἔχοντες νὰ ἐπιδείξωσιν ἔργα δικαιοσύνης, οὔτε καὶ ἐκαυχῶντο ἐπὶ τούτοις, ἀλλ' ἀνωμολόγουν τὴν γυμνότητά των. Οἱ Ἰουδαῖοι ἑπομένως, ἦσαν οὐ μόνον παραβάται καὶ ἄκαρποι, ἀλλὰ καὶ ὑποκριταί, καὶ κατὰ τοῦτο πολὺ ἀπέχοντες τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, συνεπῶς καὶ ὑπὸ κατάραν.

Ἰδοὺ λοιπὸν ἡ ἐξήγησις τῆς ἄλλως πως ἀκατανοήτου πράξεως τοῦ Κυρίου πρὸς τὴν συκῆν κατὰ τὴν ἄκαιρον ὥραν τοῦ ἔτους, ἑλκυσθέντος ὑπὸ τοῦ φυλλώματος, τοῦ ὑπισχνουμένου καὶ καρπόν. Κατηράσθη δὲ αὐτὴν οὐχὶ ὡς ἄκαρπον, καθότι δὲν ἦτο ἡ ἐποχὴ τοῦ καρποῦ, ἀλλ' ὡς ψευδῶς ὑπισχνουμένην καρπόν. Τοῦτο ἀπετέλει τὴν ἐνοχὴν τοῦ Ἰσραὴλ -ἐνοχὴν πολὺ βαρυτέραν τῆς τῶν λοιπῶν ἐθνῶν.

Τὴν ἀληθῆ κλεῖδα πρὸς κατανόησιν τοῦ θαύματος τῆς ἀποξηράνσεως τῆς ἀκάρπου συκῆς ἔχομεν ἐν τῇ Ἐπιστολῇ πρὸς Ρωμαίους, κεφ. β' 3, 17-27 - ι' 3, 4, 21 - καὶ ια', 7, 10. Ἐκ παραλλήλου δὲ πρὸς ταῦτα, καὶ ἐν κεφαλαίῳ Ἐζεκιήλ, ιζ', 24. «Καὶ πάντα τὰ δένδρα τοῦ ἀγροῦ θέλουσι γνωρίσει, ὅτι ἐγώ, ὁ Κύριος, ἐταπείνωσα τὸ δένδρον τὸ ὑψηλόν, ὑψώσας τὸ δένδρον τὸ ταπεινόν· κατεξήρανα τὸ δένδρον τὸ χλωρόν, καὶ ἔκαμον τὸ δένδρον τὸ ξηρὸν νὰ ἀναθάλῃ. Ἐγὼ ὁ Κύριος ἐλάλησα καὶ ἐξετέλεσα.» Δὲν εἶναι καὶ ἀπίθανον ὅτι εἰς τὴν συμβολικῶς προφερομένην κατάραν τοῦ Κυρίου κατὰ τῆς συκῆς, ἀναφέρεται τὸ χωρίον κατὰ Λουκᾶν, Κεφ. κγ' 31- »Ἂν εἰς τὸ χλωρὸν ξύλον πράττωσι ταῦτα, τί ἄρα θέλει γίνει εἰς τὸ ξηρόν!»

«Μηδεὶς πλέον εἰς τὸν αἰῶνα ἂς φάγῃ καρπὸν ἀπὸ σοῦ!» Ἔκτοτε ἡ Ἰουδαϊκὴ συναγωγὴ πλήττεται δι' αἰωνίου στειρώσεως. Ἡ ποτὲ συγκεντροῦσα ἐν ἑαυτῇ τὸ πᾶν, ἀποτελεῖ τοῦ λοιποῦ μηδὲν ἐν τῷ κόσμῳ· ἵσταται κατὰ μονάς, ὡς κατηραμένη, μηδὲν μεταδίδουσα εἰς μηδένα. Ἐπετελέσθη ἐπ' αὐτῆς ἡ κατάρα· τοῦ λοιποῦ, οὐδεὶς θέλει φάγει ἐξ αὐτῆς, εἰς τὸν αἰῶνα.

Ἐάν, κατά τινα ἑρμηνείαν, ***τὸ εἰς τὸν αἰῶνα*** σημαίνῃ τὸν ***αἰῶνα τῆς πληρώσεως τῶν καιρῶν τῶν Ἐθνῶν***, τότε διαβλέπομεν ἐν τοῖς λόγοις τοῦ Κυρίου καὶ ἕνα ὑπαινιγμὸν μελλούσης ἀποκαταστάσεως, διὰ τὸν τόσον αὐστηρῶς τιμωρηθησόμενον οἶκον Ἰσραήλ. Προβλέπεται ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Ἰσραήλ, τὸ

ἀπεξηραμένον δένδρον, θέλει ἀναζήσει καὶ ἀναθάλει καὶ στολισθῇ μὲ φύλλωμα πλούσιον καὶ μὲ ἄφθονον καρπόν· ἡ ἡμέρα ἐκείνη εἶναι ἡ ἡμέρα καθ' ἣν θέλει ἐπιστρέψει ἐν μετανοίᾳ καὶ ἀναγνωρίσει καὶ ἀποδεχθῇ τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ὡς τὸν ἀληθῆ Μεσσίαν καὶ ὡς Κύριον αὐτοῦ.

(Ἀκολουθεῖ)

ΑΙ ΑΞΙΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ ΚΥΡΟΥΜΕΝΑΙ ΥΠΟ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

Διάλεξις γενομένη ἐν τῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ «Παρνασσὸς» τῇ 31 Ἰανουαρίου 1892 ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Καλοποθάκη.

Ἐπειδὴ ἐξηντλήθη τελείως ἡ τότε γενομένη ἐκτύπωσις, ἀνατυποῦται ἤδη ἐκ νέου, τῇ παρακλήσει πολλῶν ἀναγνωστῶν καὶ ἐκτυποῦται πάλιν εἰς ἰδιαίτερον φυλλάδιον.

Ὅτι ὑπῆρξε καὶ εἰσέτι ὑπάρχει σφοδρὰ διαμάχη μεταξὺ Θρησκείας καὶ Ἐπιστήμης εἶναι ἀλήθεια λίαν λυπηρά, ἀλλ' αὕτη ὀφείλεται οὐχὶ εἰς αὐτὰς ταύτας, ἀλλ' εἰς τὴν ὑπέρβασιν τῶν ὁρίων καὶ τὴν ἀνάμιξιν τῆς μιᾶς εἰς τὰ τῆς δικαιοδοσίας τῆς ἑτέρας ὑπὸ τὸν ὀπαδῶν αὐτῶν, ἐνῷ πράγματι αὗται ἀνήκουσιν εἰς ἐντελῶς διακεκριμένας ἀπ' ἀλλήλων σφαίρας. Διότι ἡ μὲν θρησκεία ἐνασχολεῖται μὲ γεγονότα, ἡ δ' ἐπιστήμη μὲ θεωρίας. Πᾶσα διαμάχη ἑπομένως μεταξὺ αὐτῶν εἶναι παρεμφερὴς πρὸς διαμάχην μεταξὺ λέοντος καὶ ἰχθύος.

Τὴν ἑσπέραν ταύτην θέλω προσπαθήσει, τὸ ἐπ' ἐμοί, νὰ ἀποδείξω, ὅτι ἡ ἐπιστήμη οὐχὶ μόνον πολεμία τοῦ Χριστιανισμοῦ δὲν εἶναι, ἀλλὰ καὶ φίλη εἶναι καὶ πρὸς ἐπικουρίαν αὐτοῦ ἔρχεται.

Ὁ ἄνθρωπος εἶναι φύσει πεπροικισμένος διὰ συναισθήματος ὅτι ἔχει σχέσιν τινὰ πρὸς ὅν τι ὑπέρτερον ἑαυτοῦ, ὅπερ καλεῖ Θεόν. Τούτου ἕνεκα δὲν ὑπάρχει πατριὰ ἀνθρώπων ἄνευ θρησκευτικῆς τινος πίστεως καὶ ἄνευ ποιᾶς τινος μορφῆς ἢ εἴδους λατρείας πρὸς τοιοῦτόν τι ὂν καὶ ἐλπίδος μελλούσης ζωῆς. Ταῦτα εἶναι αἱ ἀποδείξεις θρησκευτικῆς φύσεως καὶ τὰ στοιχεῖα θρησκευτικῆς ζωῆς.

Ἡ κατὰ φύσιν ἀνάπτυξις θρησκευτικῆς φύσεως καθ' ἅπαντας τοὺς νόμους τῆς ζωῆς καὶ τῆς αὐξήσεως, μετὰ τῆς ὁποίας εἴμεθα συνῳκειωμένοι, πρέπει νὰ ἀπορρέῃ ἐκ τῆς σχέσεως ἢ ἀναλογίας, ἣν αὕτη ἔχει πρὸς τὸ συγγενὲς καὶ κατάλληλον εἰς αὐτὴν περιβάλλον. Ἡ ὑψίστη δ' ἀνάπτυξις θρησκευτικῆς φύσεως πρέπει νὰ ἦναι τὸ ἀποτέλεσμα κανονικῆς ἀναλογίας πρός τι ἐν τῷ περιβάλλοντι ἢ ἐκ τῶν περιστοιχούντων αὐτήν, ὅπερ νὰ ἀντιστοιχῇ καὶ νὰ ἦναι κατάλληλον εἰς αὐτήν. Κατὰ ταῦτα ἡ ἀληθεστάτη θρησκεία πρέπει νὰ ἦναι ἐκείνη, δι' ἧς ἐπιτυγχάνεται πληρεστάτη ἀναλογία μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ Θείου καὶ ἡ ὁποία παράγει τὴν κανονικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀνθρώπου κατ' ἐκείνην τὴν διεύθυνσιν, ἥτις τείνει πρὸς τὴν τελειοποίησιν τοῦ ἠθικοῦ χαρακτῆρος καὶ πρὸς τὴν ἐπίτευξιν τοῦ

ὑψίστου δυνατοῦ ἠθικοῦ ἀγαθοῦ ἔν τε τοῖς ἀτόμοις καὶ τῇ ἀνθρωπίνῃ κοινωνίᾳ.

Ὑπάρχει θρησκεία τις, Ἀνατολικὴ μὲν τὴν καταγωγήν, ἐπικρατοῦσα ὅμως καὶ ἐν ταῖς Δυσμικαῖς χώραις, καὶ σταθερῶς ἐπεκτεινομένη ἐφ' ὅλου τοῦ προσώπου τῆς γῆς, ἥτις ἀξιοῖ ὅτι εἶναι ἡ ἀπολύτως ἀληθὴς θρησκεία ἐν τῷ κόσμῳ.

Ἡ θρησκεία αὕτη ἀπέδειξε τὸ κατάλληλον καὶ ἐφαρμόσιμον αὐτῆς εἰς πολλὰ γένη ἀνθρώπων καὶ ἐπήνεγκε μεταβολὰς ἐν τῷ χαρακτῆρι καὶ τῇ διαγωγῇ μυριάδων προσώπων· ἐν πολλοῖς δὲ τόποις τοσοῦτον ἐκαθάρισε καὶ ἀνύψωσε τὴν κοινωνίαν καὶ τοσοῦτον ἐπιρρέασε πρὸς τὰ βελτίω τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου, ὥστε ὑπὲρ πᾶν ἄλλο θρήσκευμα εἶναι ἀξία ἐπιστημονικῆς ἐρευνης. Ἡ θρησκεία αὕτη εἶναι ὁ Χριστιανισμός. Ἡ ἀρχὴ δὲ τοῦ Χριστιανισμοῦ, καθ' ὅσον αὕτη ἐκπροσωπεῖται ἐν τῷ χαρακτῆρι καὶ τῇ ζωῇ τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῆς Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἐκτίθεται ἐν τῇ Νέᾳ Διαθήκῃ, πρέπει ἐξάπαντος νὰ σπουδάζηται ***κυρίως*** κατὰ τὰς φιλολογικὰς καὶ ἱστορικὰς μεθόδους τῆς κριτικῆς. Ὡς εἶπε δὲ ὀρθῶς καὶ ὁ διάσημος φυσιοδίφης Χώξλεϋ, «Τὸ ζήτημα τοῦ τί εἶπε καὶ ἔπραξεν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι πρόβλημα ἐπιστημονικόν, δυνάμενον νὰ λυθῇ διὰ μόνης τῆς μεθόδου, ἥτις εἶναι ἐν χρήσει παρὰ τοῖς ἱστορικοῖς καὶ φιλολόγοις κριτικοῖς.»

Ἡ μέθοδος αὕτη τῆς ἐρεύνης, κειμένη ἔξω τῶν ὁρίων τῆς παρούσης διαλέξεως, ἀφίεται ἐντελῶς εἰς ἐκείνους, εἰς ὧν τὴν εἰδικότητα ἀνήκει, ἐγὼ δὲ θέλω κάμει χρῆσιν τῆς ἐπαγωγικῆς λεγομένης μεθόδου, δι' ἧς ἐκ τῆς παρατηρήσεως φαινομένων τινῶν καὶ τῆς ἀνιχνεύσεως ἢ ἀναγωγῆς αὐτῶν εἰς τὰς πηγὰς αὐτῶν, δυνάμεθα νὰ ἀνεύρωμεν καὶ ἐξακριβώσωμεν τὰς ἐσχάτας ἀληθείας, αἵτινες κεῖνται ἐν τῇ βάσει καὶ ἀ ἀνασυνιστῶμεν αὐτάς.

Ἡ θεμελιώδης διαφορὰ μεταξὺ τῆς μεθόδου ταύτης εἰς τὴν μελέτην τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τῆς φιλολογικῆς καὶ ἱστορικῆς μεθόδου δύναται νὰ σαφηνισθῇ διὰ τῶν ἑξῆς: Ἡ φιλολογικὴ καὶ ἱστορικὴ μέθοδος, ἐξετάζει τὸ ζήτημα, «ἂν ὁ Χριστὸς καὶ οἱ Ἀπόστολοι αὐτοῦ ἐδίδασκον ὅτι ἐάν τις πιστεύσῃ εἰς Χριστὸν θέλει σωθῇ.» Ἡ ἐπαγωγὴ τοὐναντίον ἐρευνᾷ, «ἂν ὁ πιστεύων εἰς Χριστὸν εὑρίσκῃ ὅτι σώζεται.» Ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ἂν ἡ πίστις εἰς Χριστόν, ὡς προσωπικὸν Σωτῆρα, εἶναι ἱκανὴ νὰ δημιουργήσῃ, νὰ παραγάγῃ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ δύναμιν ἱκανὴν νὰ κατανικήσῃ τὴν κακίαν καὶ νὰ πράξῃ τὴν δικαιοσύνην. Ἔτι σαφέστερον, ἡ ἐπαγωγικὴ μέθοδος ἐρευνᾷ, «ἂν δύναται νὰ ἀποδειχθῇ ὅτι ἡ νίκη, ἣν τινες ὁμολογουμένως ἐκέρδησαν κατὰ τῆς κακίας, εἶναι τὸ προϊόν, τὸ ἀποτέλεσμα τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως.»

«Αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι», λέγει ὁ κ. Χώξλεϋ, «δὲν ἔχουσι νὰ κάμωσι τίποτε ἀπ' εὐθείας μετὰ τῆς κριτικῆς τῶν Εὐαγγελίων, διότι εἶναι ἐντελῶς ἀνίκανοι νὰ προμηθεύσωσι σαφεῖς ἀποδείξεις περὶ οἱουδήποτε γεγονότος ἐκτιθεμένου ἐν αὐταῖς ὡς ἀληθοῦς.» Τὴν ὁμολογίαν ταύτην τοῦ διασήμου φυσιοδίφου ἀποδεχόμενοι, ὡς αἴρουσαν πᾶσαν ἀντίρρησιν κατὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐκ μέρους τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν ὅτι ἡ ἱστορικὴ καὶ κοινωνιολογικὴ ἐπιστήμη, ὡς θέλομεν ἀποδείξει παρακατιόντες, προσφέρει πολλὰς ἀποδείξεις, ὅτι αἱ παραστάσεις καὶ ἀξιώσεις τοῦ Χριστιανισμοῦ εἶναι ἀληθεῖς.

Τώρα, ἐὰν ἐφαρμόσωμεν τὴν ἐπαγωγικὴν ταύτην μέθοδον, τὴν ἐν χρήσει ἐν ταῖς φυσικαῖς ἐπιστήμαις, εἰς τὰ ἠθικὰ καὶ κοινωνικὰ φαινόμενα, ἡ δύναμις καὶ

θέσις τοῦ Χριστιανισμοῦ εὐθὺς καταφαίνεται καὶ κυροῦται. Ἐπὶ παραδείγματι — Ὑπάρχουσιν ἤδη ἐν τῷ κόσμῳ καταφανῆ καὶ ψηλαφητά τινα φαινόμενα, ἅτινα ὑπὸ ὡρισμένας μορφὰς ἐκπροσωποῦσι τὸν Χριστιανιανισμόν, ὡς λ. χ. ἐκκλησίαι μετὰ κωδωνοστασίων καὶ κωδώνων, οἵτινες καλοῦσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς λατρείαν. Ὑπάρχουσι συναγωγαὶ ἀνθρώπων, οἵτινες συναθροίζονται ἐντὸς τῶν ἐκκλησιῶν τούτων, διότι ἑλκύονται πρὸς ἀλλήλους ὑπὸ κοινῆς τινος πίστεως, κοινῆς ἀγάπης καὶ κοινῆς ἐλπίδος. Ὑπάρχουσι μεγάλα ποσὰ χρημάτων, ἅτινα συνεισφέρονται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων τούτων πρὸς εἰδικοὺς σκοπούς, καὶ ὑπάρχουσι συνεστημέναι ἑταιρίαι, αἵτινες δαπανῶσι τὸ χρῆμα τοῦτο πρὸς συντήρησιν τῶν ὑπαρχόντων καὶ ἵδρυσιν νέων καθιδρυμάτων. Ὑπάρχουσιν ἑταιρίαι, αἵτινες ὠργανώθησαν ἐπὶ τῷ εἰδικῷ σκοπῷ τῆς περιθάλψεως τῶν πτωχῶν, τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν ἀμαθῶν καὶ τῆς βοηθείας τῶν ἀβοηθήτων. Τὰ ὁρατά, τὰ ψηλαφητὰ ταῦτα φαινόμενα εἶναι ἡ ἐνσάρκωσις καὶ ἔκφρασις ἢ ἐκδήλωσις διανοητικῶν τινων πεποιθήσεων ἢ πνευματικῶν συναισθημάτων, εὑρισκομένων ἐν τῇ διανοίᾳ καὶ τῇ καρδίᾳ τῶν ἀνθρώπων. Αἱ νοεραὶ αὗται πληροφορίαι, αἱ κινοῦσαι τοὺς ἀνθρώπους νὰ κτίζωσι ναοὺς μετὰ κωδωνοστασίων καὶ κωδώνων, καὶ τὰ πνευματικὰ ταῦτα συναισθήματα, ἅτινα ἄγουσι τοὺς ἀνθρώπους νὰ προσφέρωσι φιλανθρώπους συνεισφορὰς πρὸς ὄφελος τῶν ὁμοίων των, ***ἐγείρονται*** καὶ ***ἐμπνέονται*** ὑπό τινων ***διδασκαλιῶν*** περὶ τοῦ χαρακτῆρος, τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ. Αἱ διδασκαλίαι αὗται κηρύττονται ἀπὸ τῶν χριστιανικῶν ἀμβώνων, ἐμπεριέχονται ἐν τοῖς χριστιανικοῖς Συμβόλοις καὶ ἐκτίθενται θεμελιωδῶς ἐν ταῖς χριστιανικαῖς Γραφαῖς. Πάντα δὲ ταῦτα, φυσικά, ἐγείρουσιν ἐν τῷ νῷ τὰ ἑξῆς τρία μεγάλα καὶ σπουδαῖα ζητήματα: 1) Τί εἶναι ὁ Χριστιανισμός; 2) Τί πράττει ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ; καὶ 3) Τί ὑπόσχεται ἐν τῇ μελλούσῃ;

Ὁ Χριστιανισμός, ὅπως ὑπάρχει ἐν συγκεκριμένῃ μορφῇ ἐν τῇ διανοίᾳ καὶ τῇ καρδίᾳ ἀτόμου τινός, συνίσταται ἐκ τριῶν τινων, ἐκ διανοητικῆς τινος πίστεως περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους σχέσεως αὐτοῦ· ἐξ ἠθικῆς τινος δυνάμεως τοῦ ἀνθίστασθαι κατὰ τοῦ κακοῦ καὶ πράττειν τὸ ἀγαθόν· καὶ ἐξ ἐλπίδος τινός, ἥτις δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς πρόρρησις συνάμα καὶ ὑπόσχεσις αἰωνίου ζωῆς.

Ἀποκάλυψις, ἀπολύτρωσις καὶ ἀναγέννησις εἶναι τὰ οὐσιώδη στοιχεῖα τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅτι δὲ καὶ τὰ τρία ταῦτα ἀξιοῖ ὅτι ἐπιτελεῖ ὁ Χριστιανισμός, οὐδεμία περὶ τούτου ἀντίρρησις. Πᾶν ὅ,τι εἶναι προητοιμασμένον ἐν τῇ Π. Οἰκονομίᾳ καὶ πᾶν ὅ,τι ὑπόσχεται ἡ Νέα, ὑπάγονται ὑπὸ τὰς τρεῖς ταύτας κατηγορίας. Ἀπὸ τοῦ πρώτου ἐδαφίου τῆς Γενέσεως, ὅπερ κηρύττει ὅτι ὁ Θεὸς ἐν ἀρχῇ ἦτο ἡ πηγὴ πάντων τῶν πραγμάτων, μέχρι τῶν λόγων τοῦ Ἰ. Χριστοῦ, εἰπόντος «ὅστις εἶδεν ἐμέ, εἶδε τὸν Πατέρα,» ὁ Χριστιανισμὸς ἀξιοῖ ὅτι εἶναι ἀποκαλυψις τῆς ὑπάρξεως, τῆς δυνάμεως, τοῦ χαρακτῆρος καὶ τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ.

Ἀπὸ τῆς πρώτης ὑποσχέσεως περὶ νίκης κατὰ τῆς κακίας μέχρι τῆς διακηρύξεως ὅτι ὁ Θεὸς τόσον ἠγάπησε τὸν κόσμον, ὥστε ἔστειλε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόλλυται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον, ὁ

Χριστιανισμὸς ἀξιοῖ ὅτι εἶναι ἡ δύναμις καὶ ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ πρὸς σωτηρίαν εἰς πάντα τὸν πιστεύοντα.

Ἀπὸ τῆς πρώτης διακηρύξεως περὶ τοῦ κινδύνου τοῦ θανάτου, καὶ τοῦ ὅρου ἢ τῆς συνθήκης τῆς ζωῆς, μέχρι τῆς θετικῆς καὶ κατηγορηματικῆς διδασκαλίας ὅτι «ὁ πιστεύων ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ Χριστὸς ἐγεννήθη ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐνίκησε τὸν κόσμον καὶ ἔχει ζωὴν αἰώνιον,» ὁ Χριστιανισμός ὑπόσχεται αἰώνιον ζωὴν εἰς τοὺς πιστεύοντας καὶ ὑπακούοντας εἰς αὐτόν. Ἐν τῇ παρούσῃ δὲ διαλέξει προτίθεμαι νὰ ἐφαρμόσω ἐπιστημονικάς τινας μεθόδους ἐρεύνης ἐπὶ φαινομένων τινῶν, ἅτινα ἀναφαίνονται ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἐπὶ σχέσεων τινῶν αὐτοῦ, ἵνα γείνῃ καταφανές, ὅτι αἱ ἀξιώσεις τοῦ Χριστιανισμοῦ δύνανται ἐπιστημονικῶς ν' ἀποδειχθῶσιν ἀληθεῖς, καὶ ὅτι αἱ ὑποσχέσεις αὐτοῦ ἐρείδονται ἐπὶ ὅρων, οἵτινες, ἐὰν ἀποδειχθῶσιν ἀληθεῖς, ἐξασφαλίζουσι τὴν πλήρωσιν αὐτῶν.

Ὁ Χριστιανισμὸς ἀξιοῖ καὶ ἰσχυρίζεται ὅτι εἶναι ἀποκάλυψις τῆς ὑπάρξεως, τοῦ χαρακτῆρος καὶ τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ. Δύναται ν' ἀποδειχθῇ τοῦτο ἀληθὲς ***ἐπιστημονικῶς;*** Δύναται ἡ ἐπιστήμη νὰ ἀποδείξῃ τὰς ἀξιώσεις ταύτας, τοὺς ἰσχυρισμοὺς τούτους τοῦ ***Χριστιανισμοῦ*** ἀληθεῖς;

Ἡ ἐπιστήμη ἐν τῇ κοινῇ ἐκδοχῇ τῆς λέξεως οὔτε ν' ἀρνηθῇ, οὔτε νὰ βεβαιώσῃ δύναται τὴν ἀξίωσιν ταύτην, διότι δὲν ἔχει ἄμεσον γνῶσιν τοῦ Θεοῦ, πρὸς τὴν ὁποίαν ὁ Χριστιανισμὸς νὰ δύναται νὰ παραβληθῇ. Ἡ ἐπιστήμη ἀντιλαμβάνεται μόνον φαινομένων καὶ ἐξετάζει αὐτὰ ἀναδρομικῶς ἀπὸ τῆς ἐγγυτάτης πρὸς τὴν πρώτην, τὴν ἀρχικὴν αὐτῶν αἰτίαν, ἐφ' ὅσον ἡ αἰτία ἐκείνη δύναται νὰ ὑπαχθῇ ὑπὸ τὰ αἰσθητήρια τῆς ἀφῆς καὶ τῆς ὁράσεως.

Ἡ ἐπιστήμη ἀποδίδει πᾶσαν ἐνέργειαν εἰς προϋπάρχουσάν τινα αἰτίαν, πᾶσαν δὲ ποιότητα εἴς τινα ὑφισταμένην οὐσίαν ἢ ὕλην καὶ οὕτω ταχέως φθάνει εἰς τὴν ἐσχατιὰν τῆς ἐρεύνης καὶ ἑπομένως τῆς γνώσεως. Ἡ ἐπιστήμη ἑπομένως δὲν δύναται νὰ ἔχῃ ἄμεσον γνῶσιν τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἐπιστήμη δύναται νὰ ἐρευνήσῃ τοὺς οὐρανοὺς διὰ τοῦ τηλεσκοπίου καὶ νὰ ἐπισκοπήσῃ τοὺς ἀστέρας τοῦ στερεώματος, ἀλλὰ δὲν δύναται ν' ἀνακαλύψῃ τὸν ποιήσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνθέσαντα ἐν αὐτῷ τοὺς ἀστέρας. Ἡ ἐπιστήμη δύναται νὰ ἀναλύσῃ τὸ φῶς διὰ τοῦ φασματοσκοπίου, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ ἀνακαλύψῃ Τὸν «περιβαλλόμενον τὸ φῶς ὡς ἱμάτιον.» Ἡ ἐπιστήμη δύναται ν' ἀκούῃ τὴν βροντὴν καὶ νὰ ἀποδίδῃ αὐτὴν εἰς τὴν ἄμεσον αὐτῆς αἰτίαν ἀλλὰ δὲν δύναται ν' ἀκούῃ τὴν σιγαλὴν φωνὴν τοῦ λαλοῦντος εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἐπιστήμη λοιπὸν δὲν δύναται νὰ γνωρίσῃ τὸν Θεὸν ***ἀπ' εὐθείας, ἀμέσως***, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἔχει κανόνα, πρὸς ὃν νὰ παραβάλῃ τὸν Χριστιανισμόν, ὅστις ἀξιοῖ ὅτι εἶναι ἀποκάλυψις τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῶν ἰδιοτήτων τοῦ Θεοῦ. Δύναται ὅμως ἡ ἐπιστήμη νὰ γνωρίσῃ τὸν Θεὸν ***ἐμμέσως***, ἐὰν ἦναι ***ταπεινὴ*** καὶ ***πιστὴ*** καὶ ***εἰλικρινὴς*** εἰς τὰς ἰδίας ἑαυτῆς μεθόδους καὶ τὰ συμπεράσματα.

Οὕτω λ. χ. ἡ ἐπιστήμη παρατηρεῖ λαμπρά τινα φαινόμενα ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἀποδίδει αὐτὰ εἰς τὸν ἠλεκτρισμόν. Ἀλλ' ἠλεκτρισμὸς δὲν εἶναι εἰμὴ ἁπλοῦν ὄνομα, διδόμενον εἰς τὴν ἐσχάτην, τὴν ἀρχικὴν αἰτίαν, περὶ τῆς ἀληθοῦς, τῆς πραγματικῆς φύσεως τῆς ὁποίας οὐδὲν ἄλλο γινώσκομεν, εἰμὴ αὐτὰ τὰ ἀποκαλυπτόμενα εἰς ἡμᾶς φαινόμενα.

Ἡ ἐπισιήμη παρατηρεῖ λαμπράς τινας ἰδιότητας καὶ ἀποδίδει αὐτὰς εἰς τὴν ὕλην. Ἀλλὰ ὕλη δὲν εἶναι εἰμὴ ψιλὸν ὄνομα, τὸ ὁποῖον δίδομεν εἰς τὴν ἐσχάτην ὑπόστασιν, εἰς ἣν αἱ ἰδιότητες αὗται ἐνυπάρχουσι καὶ περὶ τῆς φύσεως τῆς ὁποίας οὐδὲν ἀπολύτως γνωρίζομεν. Κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον ἡ ἐπιστήμη δύναται νὰ παρατηρῇ φαινόμενά τινα, τὰ ὁποῖα καταφανῶς εἶναι σκόπιμα καὶ δύναται νὰ ἀποδίδῃ αὐτὰ εἰς πηγήν, κάτοχον διανοίας καὶ βουλήσεως. Οὕτως ἡ ἐπιστήμη δύναται ν' ἀποδίδῃ πᾶσαν σκόπιμον ἐνέργειαν, ἥτις κεῖται πέρα τῶν ὁρίων τῆς ἐνεργείας τῶν ζωϊκῶν ὄντων, εἰς αἰτίαν κάτοχον νοήσεως καὶ βουλήσεως καὶ δύναται νὰ ὀνομάζῃ τὴν αἰτίαν ταύτην Θεόν. Ἀλλὰ τοῦτο, καίπερ ἀληθές, εἶναι ὅμως ***ἔμμεσος*** καὶ κατὰ μέρος γνῶσις τοῦ Θεοῦ. Ἐπίσης δύναται ἡ ἐπιστήμη νὰ ἐξετάζῃ φαινόμενά τινα τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ εἶναι ἠναγκασμένη νὰ ἀποδώσῃ αὐτὰ εἰς τὸν Θεόν, ὡς τὴν πηγὴν αὐτῶν.

(Ἀκολουθεῖ)

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΑΜΒΡΑΖΗΣ

Πλήρης ἡμερῶν ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν παλαιὸς φίλος καὶ συνεργάτης τοῦ «Ἀστέρος τῆς Ἀνατολῆς», ὁ Νικόλαος Ἀμβράζης, ἀρχαῖος καθηγητὴς καὶ γυμνασιάρχης. Ἀξιοσημείωτον εἶναι ὅτι ἀρχικῶς ἦτο πολέμιος τῶν Ἑλλήνων Εὐαγγελικῶν, δημοσιεύσας πρὸ 30-ετίας ἓν βιβλίον ἐπιγραφόμενον «Τὰ αἴσχη τῶν Προτεσταντῶν». Ἀλλὰ βραδύτερον, ὅταν μᾶς ἐγνώρισε καλλίτερον, ἀπὸ ἐχθροῦ ἐγένετο φίλος, καὶ οὐκ ὀλίγα ἄρθρα ἐνυπόγραφα ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ ἡμέτερον περιοδικόν. Ἓν ἐκ τῶν ἄρθρων τούτων ἀναδημοσιεύομεν κατωτέρω ἐκ τοῦ «Ἀστέρος τῆς Ἀνατολῆς» τοῦ ἔτους 1914. Εἰς τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ ἐκφράζομεν τὰ εἰλικρινῆ ἡμῶν συλλυπητήρια.

«[Εἰς τὴν ἀπό τινος ἀνακινηθεῖσαν συζήτησιν περὶ μεταρρυθμίσεως ἢ ἀναμορφώσεως τῆς Ἑλλ. Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, θεωροῦμεν ὡς λίαν ἐνδιαφέρουσαν καὶ ἀξιοσημείωτον συμβολὴν τὴν διάλεξιν, ἣν ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον ἐποιήσατο ἐν τῇ «Ἑταιρίᾳ τῶν Φίλων τοῦ Λαοῦ» τῇ 20 Μαΐου ὁ διακεκριμένος Ὀρθόδοξος θεολόγος κ. Ν. Χ. Ἀμβράζης, καθηγητής. Τῆς διαλέξεως ὅθεν ταύτης δημοσιεύομεν κάτωθι χάριν τῶν ἡμετέρων ἀναγνωστῶν περίληψιν, δυστυχῶς βραχυτάτην λόγῳ τοῦ στενοῦ ἡμῶν χώρου].»

Τοὺς Ἕλληνας ἀείποτε διέκρινεν ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν Πατρίδα καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν ἐλευθερίαν. Δυστυχῶς ὅμως ἡ ἀρχαία Ἑλλάς, ἂν καὶ ἀφῆκεν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἀφθάστους θησαυροὺς σοφίας καὶ τέχνης καὶ ἀθάνατα παραδείγματα ἀτομικῆς φιλοπατρίας, ἐν τούτοις οὔτε τὴν φιλοπατρίαν ἐν εὐρυτέρᾳ κλίμακι ἠννόησεν—ἀφοῦ συνήθως οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες κατεσπάρασσον ἀλλήλους δι' ἀγρίων ἐμφυλίων πολέμων, μόνον δ' ἐν σπανίαις στιγμαῖς ὑπερτάτου ἔξωθεν κινδύνου ἡνοῦντο πρὸς ὥραν κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ—οὔτε τὴν ἀληθῆ ἐλευθερίαν, ἧς ἀκρογωνιαῖος λίθος ἡ ἰσότης, ἀφοῦ μυριάδες Ἑλλήνων ἐκρατοῦντο εἰς πᾶσαν Ἑλλη-

νικὴν πολιτείαν ὡς δοῦλοι καὶ ἀνδράποδα, χωρὶς οὐδεμία φωνὴ διαμαρτυρίας νὰ ὑψωθῇ ποτε ὑπὲρ αὐτῶν. Ἀλλ' ἡ νεωτέρα Ἑλλάς, ἡ Ἑλλὰς τῶν πατέρων ἡμῶν, ἀπέδειξεν ὅτι καὶ τὴν φιλοπατρίαν καὶ τὴν ἀγάπην τῆς ἐλευθερίας κατέχει εἰς πολὺ ὑψηλότερον καὶ εὐγενέστερον βαθμὸν ἢ οἱ ἀρχαῖοι πρόγονοι αὐτῆς, διότι δι' αὐτὴν ἡ μὲν λέξις ***πατρὶς*** περιλαμβάνει ἐξ ἴσου πᾶσαν ὑπὸ Ἑλλήνων κατοικουμένην χώραν καὶ πᾶν τμῆμα τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, ἡ δὲ λέξις ***ἐλευθερία*** τὴν πλήρη καὶ ἀληθῆ ἰσότητα, οὐ μόνον πάντων τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ παντὸς ξένου πατοῦντος τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος.

Ποῦ πρέπει νὰ ἀποδώσωμεν τὴν ὑπεροχὴν ταύτην τοῦ νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ; Ποῦ ἀλλοῦ ἢ εἰς τὴν θρησκείαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν πολυθεΐαν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων; Διότι ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ «οὐκ ἔνι Ἕλλην καὶ Ἰουδαῖος, βάρβαρος, Σκύθης, δοῦλος, ἐλεύθερος», τὸ δ' Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ ἐζωογόνησε τὴν Ἑλλάδα, κατήργησε τὴν δουλείαν, συνήνωσεν ἀρρήκτως πάντας τοὺς Ἕλληνας εἰς μίαν οἰκογένειαν, καὶ ἀπετέλεσε δι' αὐτῶν μίαν κοινὴν καὶ ἀδιαίρετον Πατρίδα, οἵα δὲν ὑπῆρξεν εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους.

Καὶ ὅμως ὑπάρχουσι παρ' ἡμῖν πολλοί, οἵτινες, παραγνωρίζοντες τὴν ἱστορικὴν ταύτην ἀλήθειαν, προσπαθοῦσι νὰ σβύσωσιν ἐν τῷ ἔθνει ἡμῶν τὸ ζωογόνον τοῦτο φῶς τῆς πίστεως καὶ νὰ εἰσαγάγωσι παρ' ἡμῖν τὰς ὀλεθρίους ἰδέας τοῦ ὑλισμοῦ, τῆς ψευδοῦς φιλοσοφίας καὶ τῆς κιβδήλου ἐπιστήμης. Τὰ δὲ λυπηρὰ ἀποτελέσματα τῆς λύμης ταύτης εἶναι ἀπιστία πρὸς τὸν Θεόν, καὶ συνεπῶς νέκρωσις παντὸς εὐγενοῦς αἰσθήματος· διαφθορὰ καὶ ἀκολασία, καταπάτησις καὶ περιφρόνησις τῶν νόμων τῆς πατρίδος· καὶ ἀντὶ μὲν φιλοπατρίας, ἐπάρατος ἐγωϊσμός, ἀντὶ δ' αὐταπαρνήσεως καὶ θυσίας ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ἐπαίσχυντος λατρεία τῆς σαρκός, τῆς ὕλης, τοῦ ἀτομικοῦ συμφέροντος, ψεῦδος, ἀπάτη, ὑποκρισία, καὶ ἄφθονος θερισμὸς ἐγκλημάτων καὶ αὐτοκτονιῶν!

Καὶ ἐνῷ ἐποιησάμεθα μεγάλας προόδους εἰς τὴν ὑλικὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν διάδοσιν τῶν γραμμάτων ἐν τῷ ἔθνει ἡμῶν, τί πράττομεν πρὸς ἀληθῆ μόρφωσιν τῶν καρδιῶν καὶ χαρακτήρων; Ἐνώπιον τῆς ἐπικρατήσεως τῶν δύο μεγάλων ψευδοθεῶν—τοῦ ὑλισμοῦ, τοῦ χρήματος καὶ τῆς θελήσεως τοῦ κόσμου ἢ ἐκπεφυλισμένης «κοινῆς γνώμης»—τί πράττει ἡ θρησκεία, ἡ Ἐκκλησία; Διότι μόνη ἡ εἰλικρινὴς καὶ ζῶσα πίστις πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὰς αἰωνίους τοῦ Εὐαγγελίου ἀληθείας δύναται νὰ σώσῃ τὴν κοινωνίαν καὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν ἀπὸ τὴν καταστροφὴν καὶ ἀποσύνθεσιν, διαπλάττουσα ἀληθεῖς Χριστιανοὺς καὶ ἀγαθοὺς πολίτας. Μόνη ἡ ἐν Χριστῷ πίστις δύναται νὰ καταστήσῃ τοὺς ἀνθρώπους ἠθικοὺς καὶ ἐναρέτους, σεβομένους τὰ δίκαια τοῦ πλησίον, ἀποφεύγοντας τὸ κακὸν καὶ θυσιαζομένους ὑπὲρ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ νὰ καταστήσῃ τὰς φυλακὰς κενὰς καταδίκων.

Πῶς συμβαίνει, ἐνῷ ἔχομεν Μητέρα Ἐκκλησίαν, μὲ πλῆρες τὸ προσωπικὸν αὐτῆς καὶ ἁπανταχοῦ τοὺς ναοὺς αὐτῆς, νὰ ὀγκοῦται διαρκῶς τὸ κῦμα τῆς ἀπιστίας καὶ τῆς ἐγκληματικότητος; Ποῦ εἶναι ἡ δρᾶσις τῆς Ἐκκλησίας; Ποῦ ἡ ἐργασία τῶν ποιμένων αὐτῆς, πρὸς τοὺς ὁποίους ὁ Παῦλος καθ' ἑκάστην φωνάζει: Προσέχετε ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους ποιμαίνειν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ»;

Ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία δέον νὰ ἀναζωπυρωθῇ, νὰ ἐργασθῇ, νὰ κλεϊσθῇ καὶ πάλιν διὰ τῆς Εὐαγγελικῆς ἐκείνης ἐργασίας, δι᾽ ἧς ποτε ἀνέδειξε Χρυσοστόμους, Γρηγορίους, Βασιλείους, Ἀθανασίους καὶ τόσους ἄλλους φωστῆρας, οἵτινες ἐκατήχησαν εἰς τὸν Χριστιανισμὸν τόσους βαρβάρους λαούς. Καὶ λέγων τοῦτο, ἐννοῶ τοὺς ποιμένας τῆς Ἐκκλησίας, τοὺς ὑποχρεωμένους οὐ μόνον νὰ τρέφωσι τὸ ποίμνιον διὰ τοῦ Ἄρτου τῆς ζωῆς—τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ—ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ ἰδίου παραδείγματος, διὰ τῆς ἰδίας ἑαυτῶν ἁγίας ζωῆς νὰ κηρύττωσι τὸν Χριστόν. Δυστυχῶς εἰς οὐδεμίαν ἄλλην Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν ἐπικρατεῖ τόση ἄγνοια εἰς τὰ τῆς πίστεως, ὅσον παρ᾽ ἡμῖν. Οὐδεμιᾶς Ἐκκλησίας οἱ Χριστι νοὶ εἶναι τόσον ὀλεθρίως ἀκατήχητοι, ὅσον οἱ Ὀρθόδοξοι. Οἱ Ἕλληνες Ὀρθόδοξοι, καὶ οἱ γέροντες ἀκόμη, καὶ πολλοὶ φεῦ! τῶν ἱερέων, ἀγνοοῦσι τὴν πίστιν αὐτῶν, καὶ ἀποθνήσκουσι σχεδὸν εἰδωλολάτραι. Οὔτε κατήχησις, οὔτε Κυριακὰ σχολεῖα, οὔτε διδασκαλία ἐπ᾽ ἐκκλησίας, οὔτε γνῶσις τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ, οὔτε οἰκογενειακὴ λατρεία, οὔτε τίποτε ἄλλο, ἐξ ὅσων συμφώνως πρὸς τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ γίνονται εἰς ἄλλας Χριστ. ἐκκλησίας. Ἡμεῖς βαπτιζόμεθα εἰς νηπιακὴν ἡλικίαν, καθ᾽ ἣν τὸ λογικὸν δὲν δύναται νὰ γνωρίζῃ τὰ γινόμενα· παρουσιάζεται ὁ ἀνάδοχος ὡς ἐγγυητής, καὶ ὑπόσχεται καὶ ὁρκίζεται ὡς ἀπὸ μέρους τοῦ βαπτιζομένου, ὅτι ἀποτάσσεται τῷ Σατανᾷ καὶ συντάσσεται τῷ Χριστῷ. Πολὺ καλὸν καὶ ἅγιον πρᾶγμα ἡ βάπτισις νηπίων, διότι οὕτως ἐνωρίτατα εἰσάγονται ταῦτα εἰς τὸν κύκλον τῆς οἰκογενείας τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ τί τὸ ὄφελος, ἐὰν ἕως ἐδῶ περιορισθῶμεν, καὶ δὲν διδαχθῶμέν τι οὔτε κατὰ τὴν παιδικὴν οὔτε κατὰ τὴν ἀνδρικήν, ἀλλ᾽ οὔτε κατὰ τὴν γεροντικὴν ἡλικίαν; Πότε ἀνάδοχός τις ἐφρόντισε νὰ διδάξῃ τὸν «ἀναδεξιμιὸν» του τὰ τῆς Χριστιανικῆς πίστεως; Πότε ὁ ἱερεὺς τὸν ὑπ᾽ αὐτοῦ βαπτισθέντα; Πότε οἱ γονεῖς τοῦ βαπτισθέντος; Ἀλλὰ πῶς; ἀφοῦ καὶ αὐτοὶ οἱ ταλαίπωροι εἶναι ὅλως ἀκατήχητοι καὶ ἀμαθεῖς εἰς τὰ τῆς πίστεως!

Μὴ νομίσωμεν δὲ ὅτι τὰ σχολεῖα καὶ τὰ γυμνάσια δύνανται τελεσφόρως νὰ κατηχήσωσι τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ. Τοὐναντίον, φρονῶ, ἐξ ἰδίας πείρας ὅτι τὰ θρησκευτικὰ μαθήματα, διδασκόμενα ἐν τοῖς σχολείοις καὶ ἐξομοιούμενα πρὸς τὰ ἄλλα μαθήματα, καταπίπτουσιν ἐκ τοῦ ἱεροῦ αὐτῶν ὕψους καὶ θεωροῦνται ὑπὸ τῶν παίδων ὀχληρὰ καὶ ἐπίπονα, ὅπως τὰ ἄλλα μαθήματα. Ἡ θρησκευτικὴ μόρφωσις τῆς νεολαίας εἶναι ἔργον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Οἰκογενείας. Ἐὰν ἦναι τῶν σχολείων, τότε ποῖον τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας; Διατί ὑπάρχει; Διὰ νὰ βαπτίζῃ μόνον καὶ νὰ κηδεύῃ; Ὁ Παῦλος λέγει: «Οὐαὶ μοι, ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι!» καί: «Οὐ γὰρ ἀπέστειλέ με Χριστὸς βαπτίζειν, ἀλλ᾽ εὐαγγελίζεσθαι»* Καὶ ἀλλαχοῦ ἐντέλλεται εἰς τὸν Τιμόθεον: «Παράγγελλε ταῦτα καὶ δίδασκε.... Πρόσεχε τῇ διδασκαλίᾳ.... Ἃ ἤκουσας παρ᾽ ἐμοῦ.... παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις, οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται καὶ ἑτέρους διδάξαι... Κήρυξον τὸν λόγον· ἐπίστηθι εὐκαίρως, ἀκαίρως· ἔλεγξον, ἐπιτίμησον». Γίνεται τοῦτο παρ᾽ ἡμῖν; Γνωρίζει ὁ λαὸς τί πιστεύει;

---

* Σημ. «Ἀστέρας». Ἱερεύς τις ἐν Πειραιεῖ ἐκ τῶν μᾶλλον εὐπαιδεύτων, οὐ πρὸ πολλοῦ καιροῦ ἔλεγε βλασφήμως εὐφυολογῶν: «Οὐ γὰρ ἀπέστειλέ με Χριστὸς εὐαγγελίζεσθαι, ἀλλὰ χρηματίζεσθαι!» Καὶ ἔπειτα νομίζομεν ὅτι διὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως θὰ ἠθικοποιηθῇ ὁ κλῆρος!

Ὄχι· ἀρκεῖται εἰς τοὺς ξηροὺς τύπους, ῥοκανίζει τὸν φλοιὸν καὶ οὐδόλως ἐμβαθύνει εἰς τὸν ὡραῖον καὶ θρεπτικὸν καρπὸν τῆς πίστεως. Συχνάζει μηχανικῶς εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ πολλάκις νηστεύει, ἀλλὰ καὶ συγχρόνως μεθύει, ἐρίζει, ὑβρίζει, κακουργεῖ. Δὲν γνωρίζει τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ καὶ τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ, διότι οὐδέποτε ἀπὸ νεότητος ἐδιδάχθη αὐτάς, ὥστε νὰ βλέπῃ τὸν Θεὸν πανταχοῦ παρόντα εἰς τὰς πράξεις, τοὺς λόγους καὶ τὰς σκέψεις του.

Ἡ ἡμετέρα λοιπὸν Ἑταιρία δέον νὰ θεωρήσῃ ὡς ἓν τῶν πρωτίστων αὐτῆς καθηκόντων τὴν ἐπιδίωξιν τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ εἰς τὴν ἁγίαν αὐτοῦ θρησκείαν, ζητοῦσα παρὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ παντὸς ἁρμοδίου νὰ συστηθῶσι πανταχοῦ τοῦ κράτους ***Κυριακὰ Σχολεῖα*** πρὸς κατήχησιν τῆς νεολαίας, ***συμφώνως πρὸς τὸ Εὐαγγέλιον.*** Ἡ νεολαία τῆς σήμερον θὰ ἦναι οἱ οἰκογενειάρχαι τῆς αὔριον, ὥστε ἐὰν αὐτοὶ διδαχθῶσι τὸν νόμον καὶ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου, θὰ δημιουργήσωμεν ἔπειτα οἰκογενείας Χριστιανικάς, ἵνα ἀναθρέψωσι νέαν γενεὰν Ἑλλήνων εὐσεβῆ καὶ Ἑλληνοπρεπῆ, οὕτω δὲ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος βαθμηδὸν θὰ ἀποκατασταθῇ εἰς τὴν ἐμπρέπουσαν αὐτῷ θέσιν. «Μακάριος ὁ λαός οὗ Κύριος ὁ Θεὸς αὐτοῦ!»

Εἶναι ἀνάγκη ὅμως εἰς τὸ ἔργον τοῦτο νὰ ἐργασθῇ πρωτίστως ἡ Ἐκκλησία, ἥτις ἀκριβῶς τοῦτον ἔχει τὸν προορισμόν. Πρέπει νὰ καταστῇ ***δύναμις ζῶσα*** καὶ φωτιστικὴ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ κοινωνίᾳ. Εὐτυχῶς πολλοὶ ἀνώτεροι κληρικοὶ καὶ πρεσβύτεροι δύνανται, ἂν θέλωσι, νὰ ἐπιδοθῶσιν εἰς τὸ ἱερὸν τοῦτο ἔργον τελεσφόρως. Ἄλλως προφανῶς οὐδένα λόγον ἔχουσιν ὑπάρξεως ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ· κατὰ δὲ τοὺς ἱεροὺς κανόνας, «ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος τὸν λαὸν μὴ διδάσκων καὶ εἰς εὐσέβειαν μὴ ὁδηγῶν, ἢ π.υσάσθω ἢ καθαιρείσθω!» Ἀνάγκη νὰ ἱδρυθῶσι τὰ σωτήρια διὰ τὸ Χριστ. πλήρωμα Κυριακὰ Σχολεῖα, τὰ ὁποῖα λίαν ἀξιεπαίνως ἱδρύθησαν ἄλλοτε ὑπὸ εὐσεβῶν καὶ πεπαιδευμένων Ὀρθοδόξων, ἐκλείσθησαν δὲ ὑπὸ τοῦ τυφλοῦ φανατισμοῦ καὶ τῆς ἀμαθείας τῶν παρελθόντων χρόνων*.

Εἰς τὰ Κυριακὰ ταῦτα Σχολεῖα ἐκτος τῶν κληρικῶν, δύνανται νὰ διδάσκωσι καὶ λαϊκοί, εὐσεβεῖς καὶ ἐνδιαφερόμενοι ὑπὲρ τοῦ φωτισμοῦ τοῦ λαοῦ. Διότι περὶ τοῦ πλείστου τῶν παρ' ἡμῖν ἱερέων κρεῖττον νὰ σιωπήσω. «Οἱ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι», λέγει ὁ Παῦλος, «διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα οἱ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ». Λέγων δὲ ***πρεσβυτέρους*** ἐννοῶ τοὺς ἐγγάμους, διότι αὐτοὶ εἶναι πολλῷ καταλληλότεροι νὰ ποιμαίνωσι καὶ ποδηγετῶσι τὸν Ἑλληνικὸν λαόν. Οἱ δὲ ἄγαμοι, οἱ ἱερομόναχοι, πρέπει νὰ περιορίζωνται εἰς τὰς ἑαυτῶν μονάς,

* Σημ. «Ἀστέρος». Ἡ στάσις τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἀπέναντι τῶν Κυριακῶν Σχολείων ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν χαρακτηριστικὴ τῆς ὅλης αὐτῆς τυφλῆς ἐμμονῆς εἰς τὰς παραδόσεις τοῦ Η'. αἰῶνος. Ὅτε ὁ ἀοίδιμος Μιχαὴλ Καλοποθάκης ἐν ἔτει 1860 ἵδρυσεν ἐν Ἀθήναις τὸ πρῶτον ἐν Ἑλλάδι Κυριακὸν Σχολεῖον, ὁ Ὀρθόδοξος κλῆρος καὶ ἰδίᾳ ἡ Ἱ. Σύνοδος οὐ μόνον προσεπάθησαν παντὶ σθένει, ὑποκινοῦντες ὀχλαγωγίας κατ' αὐτοῦ, νὰ τὸ κλείσωσιν, ἀλλὰ καὶ ἕτερον καθαρῶς Ὀρθόδοξον Κυρ. Σχολεῖον μὲ Ὀρθοδόξους διδασκάλους ἔκλεισαν παρὰ τὰς διαμαρτυρίας τῶν Ὀρθοδόξων γονέων, ὡς «*θεσμὸν Προτεσταντικὸν*». Εἶναι λοιπὸν παράδοξον ὅτι Ἐκκλησία καὶ κοινωνία κατήντησαν εἰς τὸ ἀξιοθρήνητον σημεῖον τῆς ἀπονεκρώσεως, εἰς ὃ σήμερον εὑρίσκονται, καὶ ὅπερ τόσον ζωηρῶς περιγράφει ἀνωτέρω ὁ Ὀρθόδοξος θεολόγος Ν. Ἀμβράζης;

ἀφοῦ οἰκειοθελῶς ἐξέλεξαν τὴν ἀγαμίαν καὶ τὸ μοναχικὸν σχῆμα. Ἄλλως τε ἡ ἀγαμία τοῦ κλήρου βεβαίως δὲν εἶναι διδασκαλία τοῦ Εὐαγγελίου, ὅπερ θέλει καὶ τὸν ἐπίσκοπον ἔγγαμον, «μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα, ἔχοντα τέκνα ἐν ὑποταγῇ μετὰ πάσης εὐσεβείας καὶ σεμνότητος». Εἰς τοῦτο τὸ ζήτημα καὶ εἰς ἄλλα, ἅτινα χρήζουσι διορθώσεως ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν Ἀποστόλων διδαχθέντα.

ΔΥΣΚΟΛΙΑΙ ΕΝ ΤΗι ΑΓΙΑι ΓΡΑΦΗ

ὑπὸ Ρ. Α. ΤΟΡΡΕΫ (R. A. Torrey)

(ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ)

(συνέχεια)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Ἰησοῦς ὁ υἱὸς τοῦ Ναυῆ διατάσσει τὸν ἥλιον νὰ σταθῇ.

Δὲν ὑπάρχει ἴσως ἐν ὅλῃ τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ χωρίον μᾶλλον δυσεξήγητον καὶ παρέχον εἰς τοὺς σπουδαστὰς αὐτῆς μᾶλλον ἀνυπέρβλητον δυσκολίαν ἢ τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὰ χωρία 12—14 τοῦ Ι'. Κεφαλαίου τοῦ Βιβλίου Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, ὅπου κατόπιν περιφανοῦς ἥττης τῶν πέντε βασιλέων τῶν Ἀμορραίων ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐν Γαβαών, λέγεται ὅτι πρὸς τελείαν ἐμπέδωσιν τοῦ θριάμβου του, ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ἰσραηλιτῶν, Ἰησοῦς ὁ υἱὸς τοῦ Ναυῆ, προσέταξεν εἰς τὸν ἥλιον νὰ σταθῇ καὶ ἐστάθη, ἕωσοῦ ἐξεδικήθη ὁ λαὸς τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ.

«Τότε ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τὸν Κύριον, καθ' ἣν ἡμέραν ὁ Κύριος παρέδωκεν τοὺς Ἀμορραίους ἔμπροσθεν τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, καὶ εἶπεν ἐνώπιον τοῦ Ἰσραήλ, ***στῆθι ἥλιε*** ἐπὶ τῆς Γαβαιών, καὶ σύ, σελήνη ἐπὶ τῆς φάλαγγος Αἰαλών. ***Καὶ ὁ ἥλιος ἐστάθη*** ἐν μέσῳ τοῦ οὐρανοῦ καὶ δὲν ἔσπευσε νὰ δύσῃ, ἕως μιᾶς ὁλοκλήρου ἡμέρας. Καὶ τοιαῦται ἡμέραι δὲν ὑπῆρξαν, οὔτε πρότερον, οὔτε ὕστερον, ὥστε ὁ Κύριος ν' ἀκούσῃ φωνὴν ἀνθρώπου, διότι ὁ Κύριος ἐπολέμει ὑπὲρ τοῦ Ἰσραήλ».

Περὶ τοῦ χωρίου τούτου, ὁ Ἐπίσκοπος Colenso, εἷς τῶν ἐγκριτωτέρων ἑρμηνευτῶν τῆς Ἁγίας Γραφῆς, λέγει: «Τὸ θαῦμα τοῦτο τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ἀποτελεῖ τὴν τρανωτάτην διαφωνίαν μεταξὺ τῆς Γραφῆς καὶ τῆς Ἐπιστήμης». Διότι ἐὰν ὑποτεθῇ ὅτι ἐστάθη ἐπὶ λέξει ὁ ἥλιος, εὐθὺς ἀναιρεῖται τοῦτο ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ γῆ κινεῖται πέριξ τοῦ ἡλίου καὶ οὐχὶ ὁ ἥλιος πέριξ τῆς γῆς, καὶ ὅτι πᾶσα παρεκτροπὴ ἐκ τῶν νόμων διὰ τῶν ὁποίων ὁ Θεὸς κυβερνᾷ τὸ σύμπαν θὰ συνεπήγοντο ἀποτελέσματα τόσον τρομερά, ὥστε ὁ ἀνθρώπινος νοῦς νὰ μὴ δύναται νὰ τὰ προΐδῃ. Ἀλλ' ἂς λάβωμεν τὰς λέξεις ἐκείνας ὡς τὸν κοινὸν τρόπον διὰ τοῦ ὁποίου παριστῶμεν τὸ φαινόμενον τῆς ἐναλλαγῆς τῆς ἡμέρας μετὰ τῆς νυκτός. Καὶ ἐδῶ, οἱ νόμοι οἵτινες κυβερνῶσι τὰς σχέσεις τοῦ πλανήτου

μας μετὰ τοῦ ἡλίου, ἀποκλείουν τὴν ἰδέαν ὅτι ἥλιος δύναται νὰ ἀκινητήσῃ ἐν τῷ μεσουρανήματι, ἢ ἐν οἱῳδήποτε ἄλλῳ σημείῳ τοῦ ἀχανοῦς. Τί λοιπὸν συνέβη ἐν τῷ προκειμένῳ;

Ἐμβριθεστέρα ἐξέτασις τοῦ θέματος, φανερώνει ὅτι ἡ Ἑβραϊκὴ λέξις τὴν ὁποίαν οἱ πρῶτοι μεταφρασταὶ τοῦ κειμένου τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης μετέφρασαν διὰ τοῦ **στῆθι** καὶ **ἐστάθη** πρέπει νὰ μεταφρασθῇ **σιώπα, σίγει, τήρει σιγήν.** Εἰς ἐννέα χωρία τῆς Π. Διαθήκης, ἡ Ἑβραϊκὴ αὕτη λέξις ἀπεδόθη διὰ τῆς φράσεως **τήρει σιγήν.** Εἰς πέντε ἄλλα χωρία διὰ τοῦ **σιώπα, σίγησον.** Εἰς ἄλλα χωρία ἡ ἀντίστοιχος Ἑβραϊκὴ λέξις μεταφράζεται **ἀναπαύεσθαι, βραδύνειν, ἀναμένειν.** Τριάκοντα περίπου εἶναι τὰ χωρία τοῦ Ἑβραϊκοῦ κειμένου, ὅπου ἡ λέξις αὕτη μεταφράζεται ὡς ἀνωτέρω. Εἰς μόνον δὲ μίαν, ἤτοι ἐν Α΄ Σαμουήλ, ιδ΄ 9, μετεφράσθη **σταθῆτε.** Ἐν Βασιλ. ιε΄ 20 ἀπεδόθη **ἐστάθη**, καὶ ἐν Γενέσει μέ 1, διὰ τοῦ **ἔμεινε.**

Ἀλλὰ τὸ προκείμενον χωρίον λέγει ὅτι ὁ ἥλιος ἐστάθη ἐν **μέσῳ τοῦ οὐρανοῦ.** Αἱ λέξεις αὗται πρέπει νὰ μεταφρασθῶσι ἐπὶ τὸ ἀκριβέστερον **εἰς τὸ ἥμισυ** τοῦ οὐρανοῦ. Τί δὲ σημαίνει τοῦτο εἰμὴ εἰς τὸ ὁρατὸν, τὸ ἄνω ἥμισυ τοῦ οὐρανίου θόλου, κατ' ἀντίθεσιν τοῦ ἀοράτου, τοῦ κάτω ἡμίσεος; Διότι τὴν γνώμην ταύτην στηρίζουσι πλείονα τῶν ἑκατὸν χωρίων τῆς Π. Διαθήκης, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ Ἑβραϊκὴ λέξις ἡ μεταφραζομένη Ἑλληνιστὶ **ἐν τῷ μέσῳ**, ὀφείλει νὰ μεταφρασθῇ **κατὰ τὸ ἥμισυ.** Κατὰ τὴν ἐκδοχὴν ταύτην, τὸ ἡλιακὸν φῶς παρετάθη ἐν τῷ ὁρατῷ ἡμισφαιρίῳ τ' οὐρανοῦ ἐπὶ χρονικὸν διάστημα **ἕως μιᾶς ἡμέρας**, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ὑπερβαίνει τὰ ὅρια τοῦ φυσικοῦ, καὶ κατατάσσει τὸ φαινόμενον μεταξὺ τῶν θαυμάτων. Διότι εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ διάθλασις τοῦ φωτὸς ὅταν δύῃ ὁ ἥλιος, παρατείνει τὴν ἀνταύγειαν αὐτοῦ πολὺ μετὰ τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ δίσκου τοῦ ἡλίου ὑπὸ τὸν ὁρίζοντα. Πρόκειται ἑπομένως ἐδῶ περὶ μιᾶς ὅλως ἐκτάκτου παρατάσεως, ὀφειλομένης εἰς εἰδικὰς συνθήκας, αἵτινες ἀποτελοῦν τὴν θαυματουργικὴν δι' ἡμᾶς ἐνέργειαν. Ἡ τόσον μακρὰ ἐπιμήκυνσις τῆς ἡμέρας εἶναι μοναδικὴ ἀλλ' ἐπιβεβαιοῦται καὶ ἐκ πηγῶν ἱστορικῶν ἡ ἐμφάνισις μιᾶς τοιαύτης ἡμέρας. Ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει ὅτι ἔδειξαν εἰς αὐτὸν οἱ Αἰγύπτιοι ἱερεῖς χωρίον εἰς τὰ ἱερά των βιβλία, ὅπου γίνεται μνεία μιᾶς ἡμέρας παραδόξως ἐπιμηκυνθείσης. Τὰ χρονικὰ τῆς Κίνας ἀναφέρουν ἡμέραν ἀνεξηγήτως πως παραταθεῖσαν, ἐπὶ τοῦ βασιλέως Γέω, ὅστις ὑπολογίζεται ὅτι θὰ ἦτο σύγχρονος τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ. Ἐπίσης καὶ εἰς τὰ διασωθέντα ἀρχεῖα τῶν Μεξικανῶν γίνεται μνεία μιᾶς ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἥλιος ἔμενε στάσιμος εἰς τὸν οὐρανόν. Ἡ χρονολογία αὕτη συμπίπτει μὲ τὸν χρόνον κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ ἐπολέμει ἐν Παλαιστίνῃ.

Ἰδοὺ λοιπὸν καὶ ἰσχυρὰ ἐπεβεβαίωσις τοῦ φαινομένου μιᾶς παραταθείσης ἡμέρας, ἥτις ἐξηγεῖται οὐχὶ βεβαίως διὰ ἀναχαιτήσεως τῆς κινήσεως τοῦ ἡλίου, ἀφοῦ πρέπει νὰ ἐκλάβωμεν τὰς λέξεις **ἐστάθη** ὁ ἥλιος ὡς τὸν κοινὸν τρόπον τοῦ ἐκφράζεσθαι, τὸν ὁποῖον καὶ ἡμεῖς καθημερινῶς μεταχειριζόμεθα ὅταν λέγομεν ὅτι ὁ ἥλιος ἀνέτειλε ἢ ἔδυσεν, ἀλλὰ διὰ ἐπηυξημένης ἐντάσεως τῆς ἀνταυγείας

τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων, παρατεινομένης πολὺ μετὰ τὴν συνήθη ὥραν τῆς ἐξαφανίσεως τοῦ φωτός.

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον οἱ ἐγκύπτοντες εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν Ἁγίων Γραφῶν πρέπει νὰ μὴ λησμονῶσιν εἶναι ὅτι ἡ Παλαιὰ Διαθήκη ἐγράφη εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν ὑπὸ ἀνθρώπων μεμακρυσμένης ἐποχῆς καὶ περιβάλλοντος διαφόρου τοῦ καθ' ἡμᾶς καὶ ὅτι περιέγραφον τὰ φυσικὰ φαινόμενα ὅπως τὰ ἐννόουν, μὲ τὰς περιωρισμένας των ἐπιστημονικὰς γνώσεις. Οἱ πρῶτοι μεταφρασταὶ τοῦ Ἑβραϊκοῦ κειμένου δὲν ἀπέδωκαν εἰς πλεῖστα μέρη τὴν ἀκριβῆ σημασίαν τοῦ πρωτοτύπου. Ἀκριβέστερον ἀπέδωκαν τὴν ἔννοιαν τούτου οἱ νεώτεροι Ἑβραϊσταὶ φιλόλογοι, καὶ πολὺ ἔρριψαν φῶς ἐπὶ δυσκολιῶν αἱ ὁποίαι ἐβασάνιζον τοὺς μὴ εἰδικούς.

Ἀλλ' οἱαδήποτε καὶ ἂν ἦναι ἡ ἐξήγησις τοῦ ὅλως ἐκτάκτου καὶ μοναδικοῦ ἐκείνου φαινομένου, δὲν ἀποτελεῖ ὀλιγώτερον ἓν θαῦμα, τὸ ὁποῖον προεκλήθη, κατὰ θείαν εὐδοκίαν, διὰ νὰ διατρανωθῇ τὸ μεγαλεῖον τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ ἐνώπιον τοῦ ἀγνοούντων αὐτόν, καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ πρὸς τὸν περιούσιον λαόν, ἀπέναντι τῶν λατρευόντων τοὺς ψευδεῖς θεούς, τοὺς μὴ δυναμένους νὰ σώσωσιν αὐτούς.

Ἡ ὑπὸ τῆς προφήτιδος Δεβόρας ἐξύμνησις τοῦ φόνου τοῦ Σισάρα.

Οἱ ζητοῦντες ἀφορμὰς νὰ μειώσωσι τὸ κῦρος τῆς Ἁγίας Γραφῆς εὑρίσκουν ἐπιχείρημα πρόχειρον τὴν ὑπὸ τῆς προφήτιδος Δεβόρας ἐξύμνησιν τῆς δολοφονίας τοῦ Σισάρα ὑπὸ τῆς Ἰαήλ. Ἐάν, λέγουν, ἦτο βιβλίον θεόπνευστον, δὲν ἐξυμνεῖτο ἐν αὐτῷ μία τόσον μυσαρὰ πρᾶξις.

Ἀλλ' ἡ ἁπλουστάτη ἀπάντησις εἰς τὴν ἔνστασιν ταύτην, εἶναι ὅτι ἡ Ἁγία Γραφὴ οὔτε ἐξυμνεῖ, οὔτε κολάζει τὴν πρᾶξιν τῆς Ἰαήλ, ἀλλ' ἁπλῶς τὴν ἀναφέρει ἐν ὅλαις ταῖς λεπτομερείας της, ἐπίσης δὲ ἀναφέρει ὅτι ἡ Δεβόρα, ἡ προφῆτις, ἥτις κατεῖχε τὴν θέσιν Κριτοῦ τῶν Ἰσραηλιτῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην (Κριταὶ δ'. 4) προεῖπεν ὅτι ὁ Θεὸς θὰ παρέδιδεν εἰς τὴν χεῖρα γυναικὸς τὸν ἀρχηγὸν τῶν στρατευμάτων τοῦ Ἰαβείν, βασιλέως Χαναάν.

«Καὶ ἔπεσε πᾶν τὸ στράτευμα τοῦ Σισάρα ἐν στόματι μαχαίρας. Δὲν ἔμεινεν οὐδὲ εἷς. Καὶ ἐξῆλθεν ἡ Ἰαὴλ εἰς συνάντησιν τοῦ Σισάρα καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν, εἴσελθε κύριέ μου, εἴσελθε πρὸς ἐμὲ — μὴ φοβοῦ». Καὶ ὅτε εἰσῆλθε πρὸς αὐτὴν εἰς τὴν σκηνὴν ἐσκέπασεν αὐτὸν μὲ κάλυμμα. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτήν. Πότισόν με παρακαλῶ ὀλίγον ὕδωρ, διότι ἐδίψησα. Καὶ ἤνοιξε τὸν ἀσκὸν τοῦ γάλακτος καὶ ἐπότισεν αὐτὸν καὶ ἐσκέπασεν αὐτόν. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτήν, «στῆθι εἰς τὴν θύραν τῆς σκηνῆς καὶ ἐὰν ἔλθῃ τις καὶ σὲ ἐρωτήσῃ λέγων, Εἶναί τις ἐνταῦθα; Εἰπὲ Οὐχί». Καὶ ἔλαβεν Ἰαὴλ ἡ γυνὴ τοῦ Ἔβερ τὸν πάσσαλον τῆς σκηνῆς καὶ βαλοῦσα σφύραν εἰς τὴν χεῖρα αὐτῆς, ὑπῆγεν ἡσύχως πρὸς αὐτόν, καὶ ἐνέπηξε τὸν πάσσαλον εἰς τὴν μήνιγγα αὐτοῦ, ὥστε ἐκαρφώθη εἰς τὴν γῆν, διότι ἀποκαμωμένος ἐκοιμᾶτο βαθέως. Καὶ ἀπέθανε. Καὶ ἰδοὺ ὁ Βαρὰκ κατεδίωκε τὸν Σισάρα, ἡ δὲ Ἰαὴλ ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν αὐτοῦ καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν. Ἐλθέ, καὶ θέλω σοι δείξει τὸν ἄνδρα τὸν ὁποῖον ζητεῖς. Καὶ ὅτε εἰσῆλθε πρὸς αὐτήν, ἰδοὺ ὁ Σισάρα ἔκειτο νεκρός, καὶ ὁ πάσσαλος εἰς τὴν μήνιγγα αὐτοῦ. Καὶ ἐταπείνωσεν ὁ Θεὸς κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὸν Ἰαβείν, βασιλέα Χαναάν, Ἔμπροσθεν τῶν υἱῶν

Ἰσραήλ. (Κριταὶ δ΄. 22). Καὶ ἔψαλεν ἡ Δεβόρα καὶ ὁ Βαρὰκ λέγοντες, «Ἀκούσατε Βασιλεῖς, δότε ἀκρόασιν σατράπαι. Ἐγὼ εἰς τὸν Κύριον θέλω ψάλλει. Εἰς Κύριον τὸν Θεὸν τοῦ Ἰσραὴλ θέλω ψαλμωδεῖ. Εὐλογημένη ἂς ἦναι ὑπὲρ πάσας τὰς γυναῖκας ἡ Ἰαήλ, ὑπὲρ τὰς γυναῖκας ἐν ταῖς σκηναῖς· εὐλογημένη ἂς ἦναι ἐφεξῆς. (Αὐτόθι ε΄. 1 - 31).

Ἀλλ᾽ ὁ εὐχαριστήριος ὕμνος τῆς προφήτιδος δὲν πρέπει νὰ ἐκληφθῇ καὶ ὡς θεόπνευστος. Ὡς προφῆτις ἡ Δεβόρα ἐξέφερε ῥήσεις θεοπνεύστους εἰς ὡρισμένας περιστάσεις· αἱ λοιπαὶ αὐτῆς ῥήσεις καὶ πράξεις δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς θεόπνευστοι, οὔτε φέρουν τὸ κῦρος τῆς θείας ἐγκρίσεως. Τοῦτ᾽ αὐτὸ παρατηροῦμεν καὶ εἰς τὴν περίστασιν τοῦ ἄλλου ἐκείνου προφήτου. τοῦ Βαλαάμ, ὅστις ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν τιμᾶται διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ προφήτου, ἀφ᾽ ἑτέρου ὅμως ἐλέγχεται διὰ τὰ ἀνομήματά του. Εἰς ἄλλο πάλιν χωρίον. Α΄. Βασιλειῶν, ιγ΄. 11 - 18, βλέπομεν ἕτερον προφήτην ὑποπίπτοντα εἰς τὸ ψεῦδος. Ὁ Θεὸς ἑπομένως δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὑπεύθυνος διὰ τὰς ἀνθρωπίνους παραβάσεις καὶ παραπτώματα, καὶ ὅταν ἀκόμη μεταχειρίζεται αὐτοὺς τούτους τοὺς παραβάτας ὡς ὄργανα πρὸς μετάδοσιν τῆς θελήσεώς του πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Δὲν δυνάμεθα ἡμεῖς οὔτε νὰ δικαιολογήσωμεν τὴν πρᾶξιν τῆς Ἰαήλ, ἀλλ᾽ οὔτε καὶ νὰ καταδικάσωμεν αὐτὴν ἄνευ ἐλαφρυντικῶν στοιχείων. Ἡ πρᾶξις αὐτη δὲν δύναται νὰ κριθῇ μὲ τὸν κανόνα τοῦ Εὐαγγελίου, καθόσον ἡ Ἰαὴλ ἔζησε τριακόσια περίπου ἔτη πρὸ Χριστοῦ, ἔζησε δὲ εἰς ἐποχὴν ἀγρίων παθῶν καὶ ἀγρίων ἠθῶν, καὶ εἰς περιβάλλον ἐμπόλεμον, ἡ δὲ πρᾶξις αὐτῆς ἔπληττε τὸν ἐχθρὸν καὶ καταστροφέα τοῦ ἔθνους αὐτῆς. Ἦτο πρᾶξις ἀγρία, ἀλλ᾽ ὁ πόλεμος τότε ἔβριθε τοιούτων πράξεων, διεξήγετο ὑπὸ συνθηκῶν πολὺ διαφόρων τῶν σημερινῶν. Πρέπει ἑπομένως νὰ κρίνωμεν τὴν Ἰαὴλ ὑπὸ τὸ φῶς τῶν συνθηκῶν ἐκείνων διὰ νὰ κρίνωμεν αὐτὴν δικαίως.

Ἀνεξαρτήτως ὅμως ὅλων τούτων, ὑφίσταται τὸ γεγονός, ὅτι τὸ κῦρος τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ὡς βιβλίου θεοπνεύστου, δὲν μειοῦται ὑπὸ τῆς πράξεως ταύτης, διότι οὔτε δικαιολογεῖ, οὔτε ἐλαφρίνει, ἀλλ᾽ ἁπλῶς ἐξιστορεῖ.

Ἡ θυσία τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἰεφθάε.

Τὸ ἐπεισόδιον τῆς κόρης τοῦ Ἰεφθάε παρουσιάζει διὰ τοὺς ἐπιπολαίως μελετῶντας τὴν Ἁγίαν Γραφήν, δυσκολίαν ἀνυπέρβλητον, εἰς δὲ τοὺς ἐπικριτὰς τῆς Ἱερᾶς Βίβλου παρέχει λαβὴν διὰ δριμύτατα σχόλια.

Ἰεφθάε ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἐπικαλεῖται τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ κατὰ τῶν Ἀμμωνιτῶν, ὑποσχόμενος ἐν τῇ ἐξάρσει του, ὅτι, «ἐὰν παραδώσῃς τοὺς υἱοὺς Ἀμμὼν εἰς τὰς χεῖράς μου, τότε, ὅ,τι ἐξέλθῃ ἐκ τῶν θυρῶν τοῦ οἴκου μου, εἰς συνάντησίν μου, ὅταν ἐπιστρέψω ἐν εἰρήνῃ ἀπὸ τῶν υἱῶν Ἀμμών, θέλει εἶσθαι τοῦ Κυρίου, καὶ θέλω προσφέρει τοῦτο ὁλοκαύτωμα..... Καὶ ἐταπεινώθησαν οἱ υἱοὶ Ἀμμὼν ἔμπροσθεν τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. Καὶ ἦλθεν ὁ Ἰεφθάε εἰς Μισπᾶ πρὸς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ ἐξήρχετο εἰς συνάντησιν αὐτοῦ, μετὰ τυμπάνων καὶ χορῶν, καὶ αὕτη ἦτο μονογενής· ἐκτὸς αὐτῆς δὲν εἶχε οὔτε υἱόν, οὔτε θυγατέρα. Καὶ ἰδὼν αὐτὴν διέσχισε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ

εἶπεν, Οἴμοι, θυγάτηρ μου! Ὅλως κατελύπησάς με, καὶ σὺ εἶσαι ἐκ τῶν καταθλιβόντων με, διότι ἐγὼ ἤνοιξα τὸ στόμα μου πρὸς τὸν Κύριον, καὶ δὲν δύναμαι νὰ λάβω ὀπίσω τὸν λόγον μου. Ἐκείνη δὲ εἶπε πρὸς αὐτόν, Πάτερ μου, ἐὰν ἤνοιξας τὸ στόμα σου πρὸς τὸν Κύριον, ποίησον εἰς ἐμὲ κατ᾽ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ στόματός σου, ἀφοῦ ὁ Κύριος ἔκαμαν ἐκδίκησιν εἰς σὲ ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν σου, ἀπὸ τῶν υἱῶν Ἀμμών». Καὶ εἶπεν εἰς τὸν πατέρα αὐτῆς, ἂς γίνῃ εἰς ἐμὲ τὸ πρᾶγμα τοῦτο. Ἄφες με δύο μῆνας, διὰ νὰ ὑπάγω νὰ περιέλθω τὰ ὄρη, καὶ νὰ κλαύσω τὴν παρθενίαν μου, ἐγὼ καὶ αἱ σύντροφοί μου.» Ὁ δὲ εἶπεν, Ὕπαγε· καὶ ἀπέστειλεν αὐτὴν μετὰ τῶν συντρόφων αὐτῆς, καὶ ἔκλαυσε τὴν παρθενίαν αὐτῆς ἐπὶ τὰ ὄρη. Καὶ εἰς τὸ τέλος τῶν δύο μηνῶν ἐπέστρεψε πρὸς τὸν πατέρα αὐτῆς, καὶ αὐτὸς ἔκαμεν εἰς αὐτὴν κατὰ τὴν εὐχὴν τὴν ὁποίαν ηὐχήθη, καὶ αὐτὴ δὲν ἐγνώρισεν ἄνδρα. Καὶ ἔγεινεν ἔθος εἰς τὸν Ἰσραήλ, νὰ ὑπάγωσιν αἱ θυγατέρες τοῦ Ἰσραὴλ ἀπὸ χρόνου εἰς χρόνον, νὰ θρηνῶσι τὴν θυγατέρα τοῦ Ἰεφθάε τοῦ Γαλααδίτου, τέσσαρας ἡμέρας κατ᾽ ἔτος (Κριταί, ια΄. 30-40).

Πῶς, ἐρωτώμεθα, εἶναι δυνατὸν νὰ δικαιολογηθῇ ἡ τοιαύτη θυσία τῆς κόρης εἰς τὸν Ἰεχωβᾶ;

Ἐν πρώτης ὄψεως ἡ θυσία τοῦ ὁλοκαυτώματος ἐμφαίνει τὴν ἰδέαν τῆς σφαγῆς καὶ τῆς καύσεως. Ἀλλ᾽ ἡ ἐνταῦθα μεταφρασθεῖσα Ἑβραϊκὴ λέξις, δὲν ἐμφαίνει ἀναγκαστικῶς τὸ τοιοῦτον, ἀλλ᾽ ὅτι ἐθυσιάσθη ὁλοσχερῶς εἰς τὸν Ἰεχωβᾶ. Τινὲς μάλιστα ἐκλαμβάνουν τὴν ὅλην περικοπὴν ἀπὸ τοῦ ἐδαφίου 37—39 ὡς ὑπαινιττομένην ὅτι ἀφιερώθη εἰς παρθενίαν ἐφ᾽ ὅρου ζωῆς.

Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ὑποτεθῇ ὅτι ἡ κόρη αὕτη ἐσφάγη καὶ ἐκαύθη ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτῆς εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς εἰς τὸν Θεὸν ὑποσχέσεώς του δὲν δικαιούμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ Ἰεφθάε ἔπραξε καλῶς, τηρήσας τὴν ὑπόσχεσιν τὴν προπετῆ, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ἄνευ τῆς διαταγῆς ἢ κἂν τῆς ἐγκρίσεως τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ ὁρμῇ τῆς λύσσης τοῦ πολέμου. Τὸ πόρισμα, τὸ ὁποῖον ἐκ τοῦ ἐπεισοδίου τούτου ἐξάγεται, δὲν εἶναι ὅτι ἡ ἀνθρωποθυσία ἐπιτρέπεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἢ κἂν ὅτι εἶναι εὐπρόσδεκτος εἰς αὐτόν, διότι καὶ ἡ τοῦ Ἰσαὰκ θυσία δὲν ἐπετράπη, σκοπὸν δὲ εἶχε τὴν δοκιμασίαν τοῦ Ἀβραάμ. Αἱ ὑποσχέσεις καὶ τὰ «ταξίματα» εἶναι μωρία, τὰς δὲ συνεπείας αὐτῶν φέρουν συνήθως οἱ ἀθῶοι καὶ ἀνεύθυνοι. Αἱ τοιαῦται «εὐχαὶ» ἢ ὑποσχέσεις, δυνατὸν νὰ συντελῶσιν εἰς τὸ ποθούμενον ὑπὸ τοῦ εὐχέτου ἀποτελέσμα, ἀλλὰ τοῦτο δὲν τὸν καθιστᾷ ὀλιγώτερον ἔνοχον πράξεως ἀποτροπαίας, τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς δυνατὸν νὰ ἀνεχθῇ ἐπί τινα καιρὸν, ἀλλ᾽ ἀφεύκτως θέλει τιμωρήσει ἐν τέλει.

(Ἀκολουθεῖ)

ΕΙΣΑΙ ΠΟΛΙΤΗΣ ΤΟΥ ΟΥΡΑΝΟΥ;

Ἑκάστη ἐπίγειος πολιτεία ἔχει ὡρισμένους νόμους, οἱ ὁποῖοι διαγράφουσι τοὺς ὅρους καὶ τὰς διατυπώσεις, αἵτινες ἀπαιτοῦνται ὅπως ἕνας πολίτης ἄλλης πολιτείας ἀποκτήσῃ πολιτικὰ δικαιώματα εἰς αὐτὴν τὴν πολιτείαν.

Γέρων τις, ἡλικίας 90 ἐτῶν, ὅστις ἦτο Δανὸς τὴν καταγωγήν, ἀλλ' εἶχε ζήσει εἰς τὴν Ἀμερικὴν 70 ἔτη, ἐπῆγεν ἐπὶ τέλους περὶ τὸ τέλος τοῦ βίου του νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν γενέθλιον αὐτοῦ πατρίδα.

Μετ' ὀλίγους μῆνας ἐπέστρεψε πάλιν εἰς τὴν Ἀμερικήν. Εἰς τὸ τελωνεῖον ὁ ὑπάλληλος ἐπὶ τῶν μεταναστεύσεων, διὰ νὰ τῷ ἐπιτρέψῃ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ Ἀμερικανικὸν ἔδαφος, τῷ ἐζήτησε τὰ ἀναγκαῖα δικαιολογητικά, συμφώνως πρὸς τὸν νέον νόμον περὶ μεταναστατῶν· Τότε ὁ γέρων ἀνεκάλυψε μὲ μεγάλην του ἔκπληξιν ὅτι δὲν ἦτο πολίτης τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ὅπως ἐνόμιζεν, ἂν καὶ εἶχε ζήσει ἐν αὐταῖς ἐπὶ 70 ὁλόκληρα ἔτη! Ποτὲ δὲν εἶχε φροντίσει νὰ ἐπισημοποιήσῃ τὴν ***πρᾶξιν***, δυνάμει τῆς ὁποίας θὰ ἀπέκτα τὴν ἰδιότητα τοῦ Ἀμερικανοῦ πολίτου. Ἐπὶ τέλους ἐνόησεν ὅτι ἦτο ἁπλῶς ἕνας ξένος!

Πόσοι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι μεταβαίνουν εἰς τοὺς ναοὺς καὶ τὰ θρησκευτικὰ κηρύγματα καθ' ὅλην αὐτῶν τὴν ζωήν, λαμβάνουν μέρος ἐνεργὸν εἰς τὴν θρησκευτικὴν κίνησιν, ὅμως ποτὲ δὲν ἔχουν διευκρινίσει τὸ ζήτημα ἂν ἦναι ἀληθῶς καὶ πραγματικῶς πολῖται τῆς οὐρανίου Βασιλείας. Διότι «***δὲν ὑπάρχει δι' οὐδενὸς ἄλλου ἡ σωτηρία, οὔτε ὄνομα ἄλλο εἶναι ὑπὸ τὸν οὐρανὸν δεδομένον εἰς τοὺς ἀνθρώπους, διὰ τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ σωθῶμεν***» (Πραξ. δ' 12). Καὶ «***τὸ αἷμα Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας***» (Α' Ἰωάνν. α' 7). Τὴν «πρᾶξιν τῆς πολιτογραφήσεως» πρέπει νὰ ἔχῃ ὑπογράψει λοιπὸν ὁ Χριστὸς μὲ τὸ αἷμα Αὐτοῦ. Ἔχομεν αὐτὴν τὴν ὑπογραφήν, ἢ πιστεύομεν ἀκόμη ὅτι τὰ καλά μας ἔργα καὶ αἱ θρησκευτικαί μας συνήθειαι ἀρκοῦν; Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θέλομεν καὶ ἡμεῖς εὑρεθῇ μίαν ἡμέραν εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν μὲ τὸν γέροντα Δανόν, ὁ ὁποῖος ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἀμερικήν. Δηλαδὴ θὰ νομίζωμεν ὅτι ἔχομεν δικαιώματα ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ, ἐνῷ πραγματικῶς θ' ἀνακαλύψωμεν τότε ὅτι εἴμεθα ξένοι καὶ ἀπαράδεκτοι εἰς αὐτόν. Ἂς λάβωμεν λοιπὸν τὸ μόνον μέσον τὸ ὁποῖον ὁ Θεὸς μᾶς παρέχει, δηλαδὴ ἂς στρέψωμεν τὸ βλέμμα μας πλῆρες ἐμπιστοσύνης πρὸς τὸν ἐσταυρωμένον τοῦ Γολγοθᾶ, καὶ ἐκεῖ παρὰ τοὺς πόδας Του ἂς ταπεινωθῶμεν ἐνώπιον Αὐτοῦ, ἂς ὁμολογήσωμεν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν καὶ ἀφοῦ ἀκούσωμεν ἀπὸ τοῦ ***στόματος Αὐτοῦ*** τὸ «***συγκεχωρημέναι εἶναι αἱ ἁμαρτίαι σου***» (Λουκ. ε' 20), ἂς ὁμολογήσωμεν ἐκ δευτέρου ὅτι εἴμεθα ἀνίκανοι νὰ ζήσωμεν ὅπως αὐτὸς θέλει καὶ ἂς παραδώσωμεν εἰς Αὐτὸν ὁλόκληρον τὴν καρδίαν μας, ὁλόκληρον τὸ ἐγώ μας, διὰ νὰ μᾶς διευθύνῃ Αὐτὸς εἰς ὅλας τὰς λεπτομερείας τῆς ζωῆς μας· καὶ οὕτω νὰ δυνηθῶμεν καὶ ἡμεῖς νὰ βαδίσωμεν, χάρις εἰς Ἐκεῖνον, τὴν ὁδὸν τὴν ὁποίαν Αὐτὸς ἐβάδισε.

Τότε δὲ θὰ δυνάμεθα νὰ λέγωμεν ἀπὸ τῆς ζωῆς ταύτης ἀκόμη, ὅπως ὁ

Παῦλος πρὸς τοὺς Φιλιππισίους: «***Εἴμεθα πολῖται τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἀπ᾿ ἐκεῖ περιμένομεν τὸν Σωτῆρα ἡμῶν τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν*** (Φιλ γ΄ 20).

Ἀναγνῶστα, ἐὰν θέλῃς νὰ γείνῃς πολίτης καὶ σὺ τοῦ οὐρανοῦ πρέπει νὰ εὑρεθῇς διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ γραμμένος εἰς τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς. Ἀλλέως «***Ὅστις δὲν εὑρέθη γεγραμμένος ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς ἐρρίφθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός***». (Ἀποκ. κ΄ 15).

(Ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Λόγοι Ζωῆς»)

Ο ΚΑΝΩΝ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

Κατὰ τὴν σημερινὴν ἐποχήν, ὁπότε οἱ ἐχθροὶ τῆς θρησκείας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, πανταχόθεν διευθύνουν τὰ βέλη των κατὰ τῆς αὐθεντίας καὶ τοῦ ἀξιοπίστου τῶν ἱερῶν βιβλίων τοῦ θείου λόγου, χρήσιμον εἶναι εἰς πάντα Χριστιανὸν οἱουδήποτε δόγματος νὰ γνωρίζῃ πῶς κατηρτίσθη ὁ Κανών, ἤτοι πῶς ἔγειναν ἀποδεκτὰ ὡς θεόπνευστα τὰ κανονικὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης, καὶ ποῖαι εἶναι αἱ ἀποδείξεις τῆς θεοπνευστίας αὐτῶν. Διότι ἀνὰ πᾶν βῆμα συναντᾷ τις σήμερον ἐπιθέσεις, ἐξ ὀνόματος δῆθεν τῆς ἐπιστήμης, κατὰ τῆς ἀκριβείας καὶ τῆς αὐθεντίας τῶν ἱερῶν κειμένων, τὸ δὲ χεῖρον, οὐκ ὀλίγοι κατ᾿ ὄνομα Χριστιανοί, ἐπιστήμονες καὶ φιλόλογοι, ὑπονομεύουν τὸ κῦρος τῶν κειμένων τούτων διὰ τῆς λεγομένης κριτικῆς ἐπιστήμης.

Διὰ τῆς μεθόδου ταύτης γενικῶς ἐφαρμοζομένης θὰ ἦτο εὔκολον εἰς πάντα ἐχθρὸν τοῦ Χριστιανισμοῦ νὰ καταρρίψῃ δικανικῶς οἱανδήποτε τῶν ἀληθειῶν τῆς Ἁγίας Γραφῆς, οὕτως ὥστε νὰ στερηθῇ ἡ ἀνθρωπότης τῆς μόνης αὐτῆς ἀγκύρας τῆς πνευματικῆς ζωῆς καὶ σωτηρίας.

Ἐπιβάλλεται ἑπομένως ἡ σοβαρὰ ἐξέτασις τοῦ ζητήματος τούτου, ἵνα ἀποδειχθῇ ἀφ᾿ ἑνὸς ἡ κενότης τῶν καταπολεμούντων τὸν ἀποκεκαλυμμένον λόγον τοῦ Θεοῦ, ἀφ᾿ ἑτέρου δὲ ἡ ἀσάλευτος ἀλήθεια καὶ θεοπνευστία τῶν Ἁγίων Γραφῶν. Εἰς τὸ ἔργον δὲ τοῦτο ἀποδυόμεθα τῇ θείᾳ ἀρωγῇ, χάριν τῶν ἡμετέρων ἀναγνωστῶν, ἐν πάσῃ μὲν δυνατῇ συντομίᾳ, ἕνεκα τοῦ περιωρισμένου τούτου χώρου ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσῃ δυνατῇ σαφηνείᾳ, ὅπως συντελέσωμεν, ἔστω καὶ κατ᾿ ἐλάχιστον, εἰς τὴν ἀπόκρουσιν, τόσον τῶν ἔξωθεν προερχομένων ἐχθρικῶν ἐπιθέσεων, ὅσον τῶν ἐκ τῶν ἔνδον τῆς ἐκκλησίας ὑπονομεύσεων, δι᾿ ὧν ζητεῖται ἡ διασάλευσις τοῦ «θεμελίου τῶν Ἀποστόλων καὶ Προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου λίθου αὐτοῦ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ». (Ἐφεσ. Β΄ 20).

Μεταξὺ ὅλων τῶν βιβλίων, ἡ Ἁγία Γραφὴ ἵσταται ὡς γιγαντιαῖον δένδρον ὑπερυψούμενον ἄνω τῶν λοιπῶν δένδρων, καὶ ὑπερβάλλον αὐτὰ εἰς μεγαλοπρέπειαν, εὐρωστίαν καὶ διάρκειαν ζωῆς.

Τὰ διάφορα βιβλία ἐκ τῶν ὁποίων ἀποτελεῖται, δὲν ἐγράφησαν ὅλα κατὰ

μίαν ἐποχήν, ἀλλὰ κατὰ διαφόρους ἐποχάς, περιλαμβανομένας ἐντὸς χρονικοῦ διαστήματος χιλίων ἑξακοσίων δεκαὲξ ἐτῶν, ἤτοι ἀπὸ τοῦ ἔτους 1520 πρὸ Χριστοῦ, μέχρι τοῦ ἔτους 96 μετὰ Χριστόν. Φανερὸν λοιπόν, ὅτι οὔτε ἡ Παλαιὰ οὔτε ἡ Νέα Διαθήκη δὲν εἶναι ἔργον ἑνὸς συγγραφέως, ἀλλ' οὔτε καὶ πλειόνων συγχρόνων συγγραφέων.

Α'.

Ὁ Κανὼν τῆς Π. Διαθήκης.

Πῶς, πότε, καὶ ὑπὸ τίνων συνεγράφησαν καὶ ἐγένοντο παραδεκτὰ ὡς θεόπνευστα, τὰ 39 βιβλία ἅτινα ἀποτελοῦν τὴν Παλαιὰν Διαθήκην;

Πρὸς διευκρίνισιν τοῦ ζητήματος διαιροῦμεν τὰ βιβλία ταῦτα εἰς τρία τμήματα, τὸν Νόμον, τοὺς Προφήτας καὶ τοὺς Ψαλμούς, ὡς δηλοῦται καὶ ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἐν Λουκ. κδ'. 44. Καὶ ὁ μὲν Νόμος ἀπετελεῖτο ἐκ πέντε βιβλίων, τὸ σύνολον τῶν ὁποίων ὀνομάζεται ἡ Πεντάτευχος, ἧς συγγραφεὺς φέρεται ὁ Μωϋσῆς. «Καὶ ἀφοῦ ὁ Μωϋσῆς ἐτελείωσε γράφων τοὺς λόγους τοῦ Νόμου εἰς βιβλίον, μέχρι τοῦ τέλους, τότε προσέταξεν εἰς τοὺς Λευΐτας, τοὺς βαστάζοντας τὴν Κιβωτὸν τῆς Διαθήκης τοῦ Κυρίου, λέγων, Λάβετε τοῦτο τὸ βιβλίον τοῦ Νόμου, καὶ θέσατε αὐτὸ εἰς τὰ πλάγια τῆς Κιβωτοῦ τῆς Διαθήκης εἰς μαρτύριον.» (Δευτερονόμιον λα'. 24 - 26). Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Χριστὸς καὶ οἱ Ἀπόστολοι, ὁσάκις ἀνέφερόν τι ἐκ τοῦ Νόμου, τὸν Μωϋσέα ἀνέφερον ὡς συγγραφέα αὐτοῦ. Οἱ τῆς ἀνωτέρας Κριτικῆς ὀπαδοὶ ἀμφισβητοῦν τὸ ὅτι ὁ Μωϋσῆς εἶναι ὁ συγγραφεὺς ὁλοκλήρου τῆς Πεντατεύχου καὶ ἰδίως τοῦ Βιβλίου τῆς Γενέσεως, βασιζόμενοι εἰς διαφορὰν τοῦ λεκτικοῦ ὕφους τοῦ βιβλίου τούτου ἀπὸ τῶν λοιπῶν βιβλίων τῆς Πεντατεύχου, καὶ διατείνονται ὅτι εἶναι σύνθεσις πλειόνων συγγραφέων. Ἀλλὰ τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦτον δὲν ἀποδεικνύουν μετὰ πειστικότητος, οὐδ' εἶναι ζήτημα πρακτικῆς σημασίας διὰ τὸν Χριστιανόν Ἡμεῖς ἐξακολουθοῦμεν νὰ φρονῶμεν ὅτι πιθανώτερος συγγραφεὺς τῆς ὅλης Πεντατεύχου εἶναι ὁ Μωϋσῆς. Ἄλλως τε τοιαύτη ἦτο ἀνέκαθεν ἡ ἀσάλευτος παρ' Ἑβραίοις παράδοσις, τὴν ὁποίαν ἀποδέχονται καὶ πάντες οἱ Πατέρες τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ βιβλίον τοῦτο τοῦ Νόμου, διεύρυνσις καὶ ἐπέκτασις τῶν Δέκα Ἐντολῶν τὰς ὁποίας ὁ Μωϋσῆς παρέλαβε παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἀπετέλεσε τὴν Ἱερὰν Γραφὴν τῶν Ἑβραίων ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας. Κατὰ τὸ διάστημα τῶν 800 ἐτῶν, ἀπὸ Μωϋσέως μέχρι τοῦ Βασιλέως Ἰωσία, τὸ Βιβλίον τοῦ Νόμου (τὸ αὐτόγραφον πρωτότυπον τοῦ Μωϋσέως), παρέμενεν ἐγκεκλεισμένον ἐν τῷ Ἁγίῳ τῶν Ἁγίων παρὰ τὴν Κιβωτὸν τῆς Διαθήκης. Ὁ Ἰώσηπος ἀφηγεῖται ὅτι διαταγῇ τοῦ Μωϋσέως, ἐγένετο ἀνὰ ἓν ἀντίγραφον αὐτοῦ δι' ἑκάστην τῶν δώδεκα φυλῶν τοῦ Ἰσραήλ. Ἀλλὰ περὶ τούτων δὲν μᾶς διαφωτίζει ἡ Γραφή, φαίνεται δὲ ὅτι καὶ ἡ κατὰ πᾶσαν ἑπταετίαν δημοσία ἀνάγνωσις τοῦ Νόμου, ὡς διετάχθη ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως, παρημελήθη οἰκτρῶς· βραδύτερον δέ, εἰς τὴν παραζάλην τῆς εἰδωλολατρείας, ἥτις κατέλαβε τοὺς Ἰσραηλίτας, ἐπὶ τῶν Βασιλέων Μανασσῆ καὶ Ἀμμών, τὸ τεῦχος τοῦ Νόμου παρηγκωνίσθη καὶ σχεδὸν ἀπωλέσθη, ἀνευρέθη ὅμως ἐπὶ τοῦ εὐσεβοῦς Ἰωσίου, κατὰ τὸν

καθαρισμὸν τοῦ Ναοῦ, καὶ ἀποκατεστάθη εἰς τὴν ἐμπρέπουσαν αὐθεντίαν. Ἀποτέλεσμα δὲ τῆς ἀνευρέσεως αὐτοῦ, ὑπῆρξε γενικὴ θρησκευτικὴ μεταρρύθμισις.

Κατὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Ναοῦ ὑπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσορος καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν Ἑβραίων, ὁ ἱερὸς τόμος συναπωλέσθη μετὰ τῆς Κιβωτοῦ καὶ τῶν λοιπῶν σκευῶν τοῦ ἁγιαστηρίου. Ὑπῆρξε μάλιστα καὶ παράδοσίς τις Ἰουδαϊκή, τὴν ὁποίαν ἀπεδέχθησαν καί τινες τῶν Πατέρων, ὅτι οὐδὲν πλέον ἀντίτυπον τοῦ Νόμου ἀπέμεινε καὶ ὅτι ὁ Ἔσδρας θαυματουργικῶς ἀντέγραψεν αὐτόν, ἀλλ᾽ ἡ παράδοσις αὕτη φαίνεται ἀνυπόστατος, καθότι ἀφ᾽ ἑνὸς μὲν γνωρίζομεν ὅτι ὁ Δανιήλ, ὅστις ἦτο μεταξὺ τῶν μεταφερθέντων εἰς Βαβυλῶνα Ἑβραίων αἰχμαλώτων εἶχεν ἀντίγραφον τοῦ Νόμου, εἶναι δὲ πιθανὸν ὅτι καὶ ἄλλοι πλούσιοι Ἑβραῖοι καὶ πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας καὶ μετ᾽ αὐτήν, εἶχον παρόμοια ἰδιόκτητα ἀντίτυπα, τὰ ὁποῖα συναπεκόμισαν εἰς τὴν Βαβυλῶνα. Ἀφ᾽ ἑτέρου δὲ ἀναγινώσκομεν ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ Ἔσδρα, κεφαλαίῳ γ΄. καὶ ϛ΄. ἐδάφιον 18, ὅτι οἱ πρὸ τοῦ Ἔσδρα ἐπανακάμψαντες εἰς τὴν Παλαιστίνην ἐξόριστοι Ἰουδαῖοι ἀνώρθωσαν τὰ τοῦ κατερειπωθέντος θυσιαστηρίου τοῦ Θεοῦ, συμφώνως πρὸς τὰ διατεταγμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ Μωϋσέως. Ταῦτα δὲ συνέβησαν πρὸ τοῦ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ἱεροσόλυμα ὁ Ἔσδρας καὶ λάβῃ μέρος εἰς τὴν ἀνόρθωσιν τοῦ Νόμου καὶ τῆς Πολιτείας τοῦ Ἰσραήλ.

Ἐξ ἄλλου καὶ ἐν Βαβυλῶνι εὑρισκόμενος ὁ Ἔσδρας ὀνομάζεται «γραμματεὺς ἔμπειρος εἰς τὸν νόμον τοῦ Μωϋσέως», δηλαδὴ ἀνήκων εἰς τὴν τάξιν τῶν Γραμματέων, ἢ ἀντιγραφέων τοῦ Νόμου, ἄρα ὑπῆρχεν ὁ Νόμος καὶ μία ὁλόκληρος τάξις καταγινομένη εἰς πολλαπλασιασμὸν τῶν ἀντιγράφων αὐτῆς.

Ὅπως δήποτε, βέβαιον εἶναι ὅτι ὁ Ἔσδρας ἐφρόντισεν ὅπως ὁ νόμος ἀναστηλωθῇ, καὶ ὅπως γίνωσιν ἀκριβῆ ἀντίγραφα αὐτοῦ πρὸς χρῆσιν τοῦ λαοῦ Ἰσραὴλ μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας.

Ἡ αἰχμαλωσία ὑπῆρξεν ἡ ἀφετηρία νέας θρησκευτικῆς ζωῆς διὰ τὸν λαὸν τοῦτον. Εἰς τὸ διάστημα τοῦτο, μακρὰν τῆς πατρῴας γῆς, μακρὰν τοῦ Ναοῦ καὶ τῶν ἱεροτελεστιῶν αὐτοῦ, αὐτοὶ μόνοι ἀντιπρόσωποι τῆς θρησκείας τοῦ Ἑνὸς καὶ μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ ἐν μέσῳ τῆς Βαβυλωνιακῆς πολυθεΐας, ἐξετίμησαν πλήρως καὶ ἐν κατανύξει καὶ μετανοίᾳ ἐστράφησαν πρὸς τὸν Νόμον, ἀποστραφέντες διὰ παντὸς τὴν εἰδωλολατρείαν, ἥτις τοσάκις τοὺς παρεπλάνησεν ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ἐθνικῆς των εὐημερίας. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οἱ Ἑβραῖοι δὲν ἀπέκλιναν οὐδ᾽ ἐπὶ στιγμὴν ἀπὸ τῆς εἰς τὸν Ἕνα Θεὸν πίστεώς των, εἰς δὲ τὸν Νόμον ἐνέκυπτον μετὰ ζήλου καὶ σεβασμοῦ, τηροῦντες αὐστηρῶς πάντα τὰ ἐν αὐτῷ διατεταγμένα.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτων, εἰς τὴν Πεντάτευχον εἶχον προστεθῆ καὶ ἄλλα ἱερὰ βιβλία — τὰ συγγράμματα τῶν ***Κριτῶν***, τῶν ***Προφητῶν*** καὶ τῶν ***Βασιλέων τοῦ Ἰσραήλ***. Ἀρχαιότερον τούτων ἦτο τὸ βιβλίον τοῦ ***Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ***, τὸ ὁποῖον φαίνεται ὅτι ἀπετέλει καὶ αὐτὸ μέρος τοῦ Νόμου, διότι λέγει «ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ ἔγραφε τοὺς λόγους τούτους ἐν τῷ Βιβλίῳ τοῦ Νόμου», (Ἰησ. Ναυῆ, Κεφ. κδ΄ 26). Κοινῶς ἐπικρατεῖ περὶ τοῦ βιβλίου τούτου ἡ γνώμη τόσον παρὰ τοῖς Ἑβραίοις ὅσον καὶ παρὰ τοῖς Χριστιανοῖς, ὅτι συγγραφεὺς αὐτοῦ ὑπῆρξεν αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ καὶ ὄχι τις τῶν πολλῶν ἄλλων, οἵτινες προτείνονται ὑπό τινων, ὡς συγγράψαντες αὐτό. Δεδομένου ὅτι αὐτὸς ὁ μέγας στρατηγὸς τοῦ Ἰσραὴλ συνέγραψεν

αὐτό, τὸ βιβλίον τοῦτο πρέπει νὰ ἀναχθῇ εἰς ἐποχὴν προγενεστέραν τοῦ ἔτους 1426 πρὸ Χριστοῦ, ἔτους τοῦ θανάτου τοῦ συγγραφέως τούτου. Ἀναφέρομεν ἐν παρόδῳ ὅτι τὸ ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ μνημονευόμενον «***βιβλίον τοῦ Ἰασεὶρ***» καὶ πάλιν ἐν Β΄ Σαμουὴλ β΄ 18 ἀναφερόμενον, δὲν σώζεται· ἐκ τοῦ τίτλου αὐτοῦ εἰκάζεται ὅτι ἦτο συλλογὴ ποιημάτων ἢ ὕμνων παναρχαίων.

Τὸ ***βιβλίον τῶν Κριτῶν*** περιγράφει τὴν περιπετειώδη καὶ ἀναρχικὴν κατάστασιν, ἥτις ἀνεφύη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μεγάλου ἀρχηγοῦ τῶν Ἰσραηλιτῶν, Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, μὲ τὸν ὁποῖον ἔληξε καὶ ἡ ***πατριαρχικὴ*** μορφὴ τῆς Κυβερνήσεως, μὴ εὑρεθέντος διαδόχου ἱκανοῦ καὶ καταλλήλου ὅπως συνεχίσῃ τὸ θεοκρατικὸν σύστημα τοῦ Μωϋσέως. Δεκατρεῖς ἐν ὅλῳ Κριταὶ διηύθυναν τὰ τοῦ Ἰσραὴλ ἀλληλοδιαδόχως ἐπὶ διάστημα 300 ἐτῶν, ἤτοι ἀπὸ τοῦ θανάτου Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ μέχρι τοῦ Σαμουήλ. Συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου τῶν Κριτῶν θεωρεῖται ἀνέκαθεν ὁ Σαμουήλ.

Τὰ ***βιβλία Σαμουὴλ Α΄ καὶ Β΄***, ἀπετέλουν ἓν ἀδιάσπαστον σύγγραμα ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ πρωτοτύπῳ, ἤτοι ***τὸ βιβλίον τοῦ Σαμουήλ***· τὰ πρῶτα 24 κεφάλαια τούτου ἐγράφησαν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὑπὸ τοῦ Σαμουήλ, τὰ δὲ ὑπόλοιπα ὑπὸ τῶν προφητῶν Γὰδ καὶ Νάθαν. Τὰ βιβλία τοῦ Σαμουὴλ ἀποτελοῦν ἱστορίαν τῶν Ἰουδαίων ἀπὸ τοῦ ἔτους 1135 π. Χ. μέχρι τοῦ 1016 π. Χ. ἤτοι ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Σαμουὴλ μέχρι τῆς ἀπογραφῆς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ὑπὸ τοῦ βασιλέως Δαυΐδ. Εἶναι βιβλία ὑψίστου ἐνδιαφέροντος, περιλαμβάνοντα ἐν ἐκτάσει τὸν περιπετειώδη βίον τοῦ Δαβίδ, — βοσκοῦ, πολεμιστοῦ, ποιητοῦ καὶ βασιλέως, ὅστις διὰ μόνων τῶν ψαλμῶν του ἐξήσκησε μοναδικὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τὰς καρδίας καὶ τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων παντὸς αἰῶνος, διὰ δὲ τῆς συνέσεως, τῆς ἰσχυρᾶς θελήσεως καὶ τῆς ἀνδρείας αὐτοῦ ἀνύψωσε τὸν μικρόν, ἀνάγωγον καὶ ἐν ἀποσυνθέσει ἐκεῖνον λαὸν εἰς περιωπὴν Ἔθνους ἰσχυροῦ καὶ ἀξιοσεβάστου.

Α΄ καὶ Β΄ ***Βασιλέων***. Τὰ δύο ταῦτα βιβλία ἀποτελοῦν ἕν, κατὰ τὸ Ἑβραϊκὸν κείμενον. Οἱ Ἑβδομήκοντα, οἱ μεταφράσαντες τὴν Παλαιὰν Διαθήκην ἐκ τῆς Ἑβραϊκῆς εἰς τὴν Ἑλληνικήν, (περίπου 286 - 285 πρὸ Χριστοῦ) ἥνωσαν τὰ δύο ταῦτα βιβλία μετὰ τῶν δύο βιβλίων τοῦ Σαμουήλ, εἰς ἕν, ὑπὸ τὸ ὄνομα ***Βασιλειῶν*** Α΄, Β΄, Γ΄, καὶ Δ΄. Συγγραφεὺς τῶν βιβλίων τῶν Βασιλέων φέρεται ὁ Ἱερεμίας, δὲν ἀποκλείεται ὅμως καὶ ἡ ὑπόθεσις ὅτι ἦτο ἄλλος τις τῶν συγχρόνων τοῦ Ἱερεμία προφητῶν, πάντως ὅμως ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα καὶ ἐν Βαβυλῶνι εὑρισκόμενος.

Τὰ βιβλία ταῦτα ἀποτελοῦν ἐράνισμα ἐκ τῶν ἐπισήμων χρονικῶν ἑκάστης βασιλείας, ὑπὸ βαθμοφόρου «ἱστοριογράφου» συντεταγμένον· περιλαμβάνουν δὲ καὶ ἀποσπάσματα ἐξ ἄλλων ἱστορικῶν συγγραμμάτων καὶ γενεαλογικῶν πινάκων. Τὸ πρῶτον βιβλίον περιλαμβάνει περίοδον 126 ἐτῶν, ἀπὸ τῆς ἀναγορεύσεως τοῦ Σολομῶντος, (1015 π. Χ.)· μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Ἰωσαφάτ (889 π. Χ.)· τὸ δεύτερον καλύπτει περίοδον 300 ἐτῶν, λήγουσαν κατὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Ἱεροσολύμων ὑπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσορ (588 π. Χ.).

Ὡς βιβλία ἱστορικὰ εἶναι μοναδικά, ἀπολύτου ἀκριβείας, ὡς συνταχθέντα ὑπὸ συγχρόνων χρονογράφων καὶ ἐγγυημένης ἀξιοπιστίας ὡς ἐπικυρούμενα ὑφ' ἑνὸς τῶν κορυφαίων προφητῶν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ ἔθνους. Δίδουν πιστὴν εἰκόνα τῆς ἐθνικῆς

ζωῆς, ἰδιωτικῆς τε καὶ δημοσίας, ἐπὶ διάστημα ὑπερτετρακοσίων ἐτῶν. Παρέχουν πλοῦτον ἀπαράμιλλον γνώσεων καὶ πληροφοριῶν ἐφ' ὅλων τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν διοίκησιν, τὰ οἰκονομικά, τὸ ἐμπόριον, τὰς τέχνας καὶ τοὺς φυσικοὺς πόρους τῆς χώρας. Τὰ τῆς θρησκείας, τῆς κοσμικῆς μαθήσεως, οἱ πόλεμοι, αἱ συμμαχίαι, τὰ αἴτια τῆς παρακμῆς καὶ τῆς τελικῆς καταστροφῆς αὐτῆς, ἐκτίθενται παραστατικῶς καὶ συντόμως. Πλὴν δὲ τούτου, παρέχονται συνοπτικῶς, πληροφορίαι πολύτιμοι καὶ ἀκριβεῖς περὶ τῶν γειτόνων χωρῶν — τῆς Συρίας, τῆς Αἰγύπτου, τῆς Βαβυλωνίας καὶ Ἀσσυρίας, τὰς ὁποίας ἐξ οὐδεμιᾶς ἄλλης πηγῆς ἠδυνήθησαν νὰ ἀρυσθῶσιν οἱ παρακολουθοῦντες ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἱστορίᾳ τὰς χώρας ταύτας, καὶ αἵτινες ἐπιβεβαιοῦνται σήμερον μετὰ καταπληκτικῆς ἀκριβείας ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἐρευνῶν τῆς ἀρχαιολογίας εἰς τὰς χώρας ἐκείνας.

Χρονικῶν Α'. καὶ Β'. Εἶναι πρωτίστως βιβλία γενεαλογίας, ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ ἀρχόμενα καὶ καταλήγοντα εἰς τὸν Ἔσδραν. Σκοπὸς κύριος τῆς τοιαύτης ἐρεύνης ἦτο ἡ ἐξακρίβωσις τῆς γνησίας καταγωγῆς τῶν ἱερέων καὶ Λευϊτῶν, μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας. Περιλαμβάνουν προσέτι καὶ πλεῖστα ἱστορικὰ μέρη, τινὰ τῶν ὁποίων εἶχον παραλειφθῆ ὑπὸ τῶν ἄλλων ἱστορικῶν συγγραφέων, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὑπὸ τῶν Ἑβδομήκοντα δοθὲν εἰς αὐτὰ ὄνομα, τὰ Παραλειπόμενα. Συγγραφεὺς φέρεται ὁ Ἔσδρας, ὁμοίως καὶ ὁ Δανιήλ· πάντως εἶναι γραμματεύς τις ἐκ τῶν ἐπανακαμψάντων μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν. (Ἕπεται συνέχεια)

Ο ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΟΠΛΟΠΟΙΟΥ

Ὑπὸ WILLIAM O. STODDARD

Διήγημα τοῦ ἔτους 30 μ. Χρ.

(Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ)

(συνέχεια)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 20ον

Ὁ Πύργος ἐν τῷ Σιλωάμ.

Ὀλίγας ἡμέρας ἀργότερον ὁ Κύριλλος ἵστατο ἐπάνω εἰς ἓν ὕψωμα κατάφυτον μὲ ἐλαιόδενδρα, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἔβλεπε τὰς οἰκίας καὶ τὰ τείχη καὶ τὸν Ναὸν τῆς Ἁγίας Πόλεως. Ἀλλ' ἀντὶ νὰ βαδίσῃ κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὴν πλησιεστέραν πύλην, ἀπεφάσισε νὰ λοξοδρομήσῃ πρὸς τὸ σπήλαιον Ὀδολλάμ, διὰ νὰ εὕρῃ τὸν πατέρα του, ὥστε μαζὺ νὰ ἀνέλθουν εἰς τὸν Ναόν.

Κατερχόμενος εἰς τὴν κοιλάδα Ἰωσαφὰτ καὶ βαδίζων κατὰ μῆκος τῶν τειχῶν τῆς πόλεως, μετ' ὀλίγον ἦλθεν εἰς τὴν Κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ, ὅπου εἶδε πλῆθος ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι παρηκολούθουν τὴν ἐργασίαν πολλῶν ἐργατῶν. Ἐκτίζετο ἐκεῖ κάτι, τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο ὡς πύργος καὶ ὑδραγωγεῖον, καὶ τὸ πλῆθος

συνεζήτει καὶ ἐχειρονόμει ζωηρῶς. Ὅταν ἐπλησίασεν ὁ Κύριλλος καὶ ἠρώτησε ἕνα παρεστῶτα, ἔμαθε τί συνέβαινεν.

Ὁ διοικητὴς τῆς Ἰουδαίας Πόντιος Πιλᾶτος, ἄνθρωπος δραστήριος καὶ ἱκανός, εἶδεν ὅτι ἡ Ἱερουσαλὴμ ἔπασχεν ἀπὸ ἔλλειψιν ὕδατος καὶ ἀπεφάσισε νὰ φέρῃ ὕδωρ ἀπὸ τὰ πλησίον ὄρη δι' ὑδραγωγείου. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ φόροι τοῦ δημοσίου ταμείου δὲν ἤρκουν διὰ νὰ καλύψουν τὴν δαπάνην, ὁ Πιλᾶτος κατέσχε μέρος τῶν εἰσπράξεων τοῦ Ναοῦ. Ὡς Ρωμαῖος καὶ ἄπιστος, ἐθεώρει ὅτι καλλίτερον ἦτο διὰ τὴν πόλιν νὰ ἔχῃ ἀρκετὸν ὕδωρ ἢ ἱεροτελεστείας τοῦ Ναοῦ.

Ἄλλως ὅμως ἐσκέπτετο ὁ Ἰουδαϊκὸς λαὸς ὁλόκληρος καὶ οἱ ἀρχηγοὶ αὐτοῦ, διεκήρυξαν ὅτι τὸ ἔργον τοῦ Πιλάτου ἦτο ἱερόσυλον καὶ κατηραμένον. Καὶ διὰ τοῦτο τὸ συνηγμένον πλῆθος ὠρύετο καὶ ἐχειρονόμει κατὰ τῶν ἐργατῶν, οἵτινες ἔκτιζον τὸ ὑδραγωγεῖον καὶ τὸν μετ' αὐτοῦ συνεχόμενον πύργον. Κατὰ τὴν ἀντίληψίν των, ὁ πύργος καὶ τὰ ἔργα αὐτὰ ἀντεπροσώπευον τὰ ληστευθέντα ἱερὰ χρήματα τοῦ Ναοῦ, καὶ ἀκόμη καὶ ὁ Κύριλλος ᾐσθάνθη βαθεῖαν ἀγανάκτησιν διὰ τὴν αὐθαιρεσίαν τοῦ ξένου τυράννου, ὅστις ἥρπασε τὴν περιουσίαν τοῦ Θεοῦ τοῦ Ἰσραήλ.

Μεταξὺ τῶν φωνασκούντων, ὁ Κύριλλος διέκρινε καί τινας γνωστούς του ἐκ Καπερναοὺμ καὶ Κανᾶ, οἵτινες καὶ αὐτοὶ εἶχον ἔλθει εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα διὰ τὴν ἑορτήν. Οἱ Ρωμαῖοι ὅμως ἐπιστάται καὶ ἐργάται οὐδεμίαν προσοχὴν ἔδιδον εἰς τὰς φωνὰς καὶ διαμαρτυρίας τοῦ πλήθους, ἴσως διότι δὲν ἐννόουν λέξιν ἑβραϊκήν, καὶ ἐξηκολούθουν ἀτάραχοι τὸ ἔργον των. Ἐν τούτοις φαίνεται ὅτι ὁ ἀρχιτέκτων εἶχε διαπράξει λάθος εἰς τὴν θεμελίωσιν τοῦ πύργου, καὶ ὑπὸ τὴν μίαν γωνίαν τὸ θεμέλιον ἔκειτο ἐπὶ μαλακοῦ ἐδάφους ἢ ἄμμου, πρὸς τὸ μέρος τῆς κοιλάδος. Διὰ τοῦτο ἐνῷ ὁ Κύριλλος παρετήρει τὸ ἔργον τῶν κτιστῶν, οἵτινες εἶχον φθάσει εἰς ὕψος ἀρκετῶν μέτρων, αἴφνης εἶδε τὴν γωνίαν ἐκείνην νὰ ραγίζῃ, καὶ μὲ φωνὴν μεγάλην εἰδοποίησε τὸ πλῆθος νὰ ὀπισθοχωρήσῃ. Δυστυχῶς πρὶν ἢ οἱ ἄνθρωποι προφθάσουν νὰ ἐννοήσουν τί συμβαίνει, ὁλόκληρος ὁ πύργος ἔκλινεν ἀποτόμως πρὸς τὴν ραγισμένην γωνίαν καὶ κατέπεσε μὲ τρομερὸν πάταγον, καταπλακώσας καὶ ἐργάτας καὶ λαόν.

— «Θεία δίκη! Θεία δίκη!» ἤρχισαν τότε νὰ φωνάζουν μερικοὶ ραββῖνοι καὶ ἱερεῖς· «ἔτσι τιμωρεῖ ὁ Θεὸς τοὺς ἱεροσύλους καὶ τοὺς ἅρπαγας τοῦ Ναοῦ του!»

Τὸ πλῆθος ἔμεινεν ἄναυδον ἀπὸ ἔκπληξιν καὶ φόβον, ἐπὶ ὀλίγας στιγμάς, ἕωσοῦ διμοιρία Ρωμαίων στρατιωτῶν, ἥτις ἐφρούρει ἐκεῖ που πλησίον, ἐπελθοῦσα τροχάδην, διέλυσε τὴν συγκέντρωσιν καὶ ἤρχισε νὰ περισυλλέγῃ τοὺς νεκροὺς καὶ τραυματίας.

Τότε ὁ Κύριλλος στραφεὶς ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του, προσέχων εἰς τὰ σημεῖα, τὰ ὁποῖα ὁ πατήρ του τῷ εἶχεν εἰπεῖ, διὰ νὰ εὕρῃ τὴν ὁδὸν πρὸς τὸ σπήλαιον Ὀδολλάμ.

Ἃς ἐπανέλθωμεν τώρα πρὸς τὴν Καπερναούμ, ὅπου ἡ Εὐνίκη εἰργάζετο εἰς ἓν δωμάτιον τῆς οἰκίας τῆς ραπτρίας Ἀβιγαίας. Ἔρραπτεν ἓν μακρὸν ἱμάτιον ἐκ λευκοῦ λινοῦ, ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα οἱ Ἰουδαῖοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐφόρουν ἐπάνωθεν τοῦ χιτῶνος (ὑποκαμίσου) των. Τοῦτο τὸ ἱμάτιον ἦτο ἁπλοῦν, χωρὶς κεντήματα ἀλλ' ἐξαιρετικῆς ποιότητος καὶ λευκότητος.

—«Διὰ ποῖον εἶναι αὐτὸ τὸ ἱμάτιον;» ἠρώτησεν ἡ Εὐνίκη τὴν Ἀβιγαίαν· «βεβαίως διὰ κανένα μεγάλον ραββῖνον».

—«Θὰ σοῦ τὸ εἴπω ἐμπιστευτικῶς», ἀπήντησεν ἡ ράπτρια, «ἀλλὰ μὴ κάμῃς λόγον εἰς κανένα, διὰ νὰ μὴ κάμωμεν ἐχθρούς. Αὐτὸ τὸ ἱμάτιον ἔχει παραγγελθῆ ἀπὸ μερικὰς γειτόνισσάς μας, διὰ τὸν Διδάσκαλον τῆς Ναζαρέτ, τὸν ὁποῖον καταδιώκουν οἱ ραββῖνοι καὶ γραμματεῖς. Ὁ Διδάσκαλος ἐθεράπευσεν ἕνα παραλυτικὸν συγγενῆ τῶν γυναικῶν αὐτῶν, καὶ ἐπειδὴ χρήματα δὲν δέχεται, θέλουν νὰ τοῦ κάμουν αὐτὸ τὸ δῶρον».

—«Ὢ, πόσον εἶμαι εὐτυχής!» εἶπεν ἡ κόρη, «ὅτι εἰς ἐμὲ ἔλαχε τοὐλάχιστον τὸ ράψιμον τοῦ ἐνδύματος αὐτοῦ, διότι, ὡς γνωρίζεις, καὶ τὸν πατέρα μου ἐθεράπευσεν ὁ Διδάσκαλος!»

—«Ἔλα στὸ μέσα δωμάτιον νὰ σοῦ δείξω καὶ κάτι ἄλλο ἀκόμη, ἀφοῦ ἐνδιαφέρεσαι τόσον πολύ», εἶπεν ἡ Ἀβιγαία. Καὶ ἀκολουθουμένη ἀπὸ τὴν Εὐνίκην, εἰσῆλθεν εἰς τὸ παρακείμενον δωμάτιον καὶ ἀνοίξασα ἓν ἑρμάριον, ἐξήγαγεν ἐκεῖθεν ἓν δέμα, τὸ ὁποῖον ἐξετύλιξεν.

—«Ἰδού,» εἶπεν, «ὁ χιτὼν τοῦ Διδασκάλου· εἶναι ἄρραφος καὶ μονοκόμματος. Εἶναι ὡς ἐκείνους, ποῦ φοροῦν οἱ ἀρχιερεῖς εἰς τὸν Ναόν».

—«Ἀπὸ ποῦ τὸν ἔχεις;» ἠρώτησε χαμηλοφώνως ἡ Εὐνίκη.

—«Καὶ αὐτὸ θὰ σοῦ τὸ εἴπω» ἐμπιστευτικῶς ἀπήντησεν ἡ ράπτρια. «Πρὸ ἑνὸς μηνὸς περίπου, ὅταν ἔλειπες μὲ τὸν ἀδελφόν σου, μίαν ἑσπέραν κάποιος ἐκτύπησε τὴν ἐξώθυραν. Ὑπῆγα καὶ ἤνοιξα καὶ εἶδα ἕνα ὑψηλὸν ἄνθρωπον, ὅστις ἐκράτει τὸν χαλινὸν ἑνὸς ἀλόγου. Μοῦ ἔδωκεν ἕνα δέμα καὶ μοῦ εἶπεν, «Αὐτὸ εἶναι διὰ τὸν Ἰησοῦν τῆς Ναζαρέτ. ὅστις λέγεται ὁ Χριστός. Φύλαξέ το, ἕωσοῦ ἔλθῃ.» Καὶ ἐγὼ τοῦ ἀπεκρίθην, «Καὶ ποῖος εἶσαι;» Ἐκεῖνος δὲ μοῦ ἀπήντησεν, «Ἐγὼ εἶμαι ὑπηρέτης τοῦ οἰκονόμου τοῦ Ἡρώδου, καὶ τὸ δέμα αὐτὸ τὸ στέλλει ἡ σύζυγός του. Κύτταξε ὅμως μὴ εἴπῃς τίποτε εἰς κανένα». Τότε ἐγὼ παρέλαβον τὸ δέμα καὶ ὁ ἄνθρωπος ἔφυγε, καὶ περιμένω τώρα τὸν Διδάσκαλον νὰ ἔλθῃ, διὰ νὰ τοῦ τὸ δώσω».

—«Τί ὡραῖος χιτών!» εἶπεν ἡ Εὐνίκη, «ἀλλὰ τοῦ ἀξίζει!».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 21ον

Ὁ Κύριλλος καὶ οἱ φυγόδικοι.

Ὁ ἥλιος ἔδυε καὶ ὁ Κύριλλος ἐπλησίαζε πρὸς τὸ τέρμα τῆς ὁδοιπορίας του, ἀκολουθῶν μὲ προσοχὴν τὰ σημεῖα, τὰ ὁποῖα τῷ εἶχεν ὁρίσει ὁ πατήρ του διὰ νὰ εὕρῃ τὸν δρόμον πρὸς τὸ σπήλαιον. Αἴφνης εἰς μίαν χαμπὴν τῆς ὁδοῦ ἢ μᾶλλον, τοῦ μονοπατίου, μεταξὺ ἀποκρήμνων βράχων, εὑρέθη ἀντιμέτωπος πρὸς ἕνα ἄνδρα βραχύσωμον ἀλλὰ ρωμαλέον καὶ ἡλιοκαῆ, ὅστις τὸν διέταξε νὰ σταθῇ. Τὸ μέρος ἦτο τοιοῦτον, ὥστε ὁ Κύριλλος εὑρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ὑπακούσῃ.

—«Ποῖος εἶσαι;» ἠρώτησεν ὁ ἄγνωστος, κρατῶν εἰς τὴν δεξιάν του χεῖρα ἓν δόρυ Ρωμαϊκόν.

Ὁ Κύριλλος, συμφώνως πρὸς τὰς ὁδηγίας, τὰς ὁποίας τοῦ εἶχε δώσει ὁ

πατήρ του, δὲν ἀπήντησεν ἀλλ' ἐστράφη ἀριστερὰ πρὸς ἕνα μεγάλον βράχον καὶ μὲ τὸν δάκτυλόν του προσεποιήθη ὅτι γράφει ἐπάνω εἰς αὐτόν.

Ἡ ὄψις τοῦ ξένου ἔγεινεν ὀλιγώτερον αὐστηρά.

—«Ἐμπορεῖς νὰ γράψῃς τὴν λέξιν *Σαλλούμ;*» ἠρώτησεν.

Ὁ Κύριλλος ἐξηκολούθει γράφων δῆθεν ἐπὶ τοῦ βράχου, λέγων δὲ συνάμα

—«Σαλλούμ, ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Ἐζεκίου, ἐκ Γαλιλαίας».....

—«Ἀμήν!» ἀνεφώνησεν ὁ ἄνθρωπος, ὅστις δὲν ἦτο εἰμὴ σκοπὸς φύλαξ τῶν προσβάσεων τοῦ σπηλαίου Ὀδολλάμ. «Πῶς ὀνομάζεσαι;»

—«Κύριλλος, υἱὸς τοῦ ὁπλοποιοῦ Ἔσδρα.»

—«Ἀμήν!» πάλιν ἔκραξεν ὁ Σαλλοὺμ πλήρης χαρᾶς «τώρα σὲ γνωρίζω. Ἔλα μαζύ μου, νὰ σὲ ὁδηγήσω πρὸς τὸν πατέρα σου. Θὰ ἔχῃς πολλὰ νέα νὰ μᾶς εἴπῃς ἀπὸ τὴν Γαλιλαίαν καὶ ἀπὸ τὸν Ναζωραῖον διδάσκαλον!»

Καὶ στραφεὶς ὡδήγησε τὸν Κύριλλον διὰ διαφόρων ἀτραπῶν, ἕωσοῦ ἔφθασαν εἰς τὸ στόμιον ἑνὸς σπηλαίου. Ἐκεῖ ὁ Σαλλοὺμ τοῦ ἔκαμε νεῦμα νὰ προχωρήσῃ καὶ ὁ ἴδιος ἐστράφη πάλιν πρὸς τὴν ὁδόν, διὰ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν ὑπηρεσίαν του ὡς σκοποῦ.

Ὁ Κύριλλος ἐπροχώρησε δύο βήματα ἐντὸς τοῦ σκοτεινοῦ στομίου τοῦ σπηλαίου, ὅτε ἤκουσε κραυγὴν χαρᾶς καὶ εὑρέθη εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ πατρός του.

—«Υἱέ μου! Ἦλθες;» Σὲ ἐπερίμενα πρὸ πολλοῦ, ἀλλ' ἤμην βέβαιος ὅτι, ὅταν ἦναι καιρός, θὰ ἤρχεσο ἀφεύκτως, ἂν δὲν σοῦ συνέβαινε κανὲν δυστύχημα.»

Πατὴρ καὶ υἱὸς ἀντήλλαξαν πολλὰς ἐρωτήσεις καὶ ἀποκρίσεις, καὶ μετὰ τοῦτο ὁ Ἔσδρας, κρατῶν τὸν υἱόν του ἐκ τῆς χειρός, ἐπροχώρησε πρὸς τὸ βάθος τοῦ σπηλαίου, καὶ παρεμέρισε ἕνα μέγα παραπέτασμα, τὸ ὁποῖον ἀπέκλειε τὴν δίοδον. Ὁ Κύριλλος τότε εὑρέθη εἰς ἓν εὐρύχωρον μέρος τοῦ σπηλαίου, τὸ ὁποῖον ἐφωτίζετο ἀπὸ διαφόρους λυχνίας καὶ πυρσούς, καθὼς καὶ ἀπὸ τὴν λάμψιν ἑνὸς σιδηρουργείου. Τὸ διαμέρισμα τοῦτο ἦτο πλῆρες ἀνδρῶν οἱ ὁποῖοι ἐκάθηντο κατὰ γῆς καὶ συνωμίλουν μεταξύ των. Ἅμα ὅμως ἐνεφανίσθη ὁ Ἔσδρας κρατῶν ἐκ τῆς χειρὸς τὸν Κύριλλον, πάντες ἐσιώπησαν, διότι ἤξευρον ὅτι ὁ ὁπλοποιὸς ἐπερίμενε τὸν υἱόν του καὶ πάντες, ἀφοῦ ἀνταπέδωκαν τὸν χαιρετισμὸν «Εἰρήνη» πρὸς τὸν νεοφερμένον νεανίαν, ἐνέτειναν τὴν ἀκοήν των, διὰ νὰ ἀκούσουν τί νέα ἔφερεν ἐξ Ἱερουσαλήμ. Ὁ Ἔσδρας, προχωρήσας μὲ τὸν Κύριλλον πρὸς τὸ μέρος τοῦ σιδηρουργείου, τὸν ἔβαλε νὰ καθήσῃ ἐπάνω εἰς τὸν ἄκμονα, ὥστε νὰ τὸν βλέπουν καὶ νὰ τὸν ἀκούουν ὅλοι. Καὶ τότε τῇ προσταγῇ τοῦ πατρός του, ὁ Κύριλλος ἤρχισε νὰ διηγῆται τὰ τοῦ ταξειδίου του καὶ κατόπιν ἐν ἐκτάσει τὰ ἔργα καὶ τοὺς λόγους τοῦ Ναζωραίου διδασκάλου, ὅστις κατήγετο ἐκ τοῦ βασιλικοῦ γένους τοῦ Ἰούδα ἐξ οἴκου Δαβίδ, καὶ τὸν ὁποῖον ὁ Βαπτιστὴς Ἰωάννης εἶχεν ὑποδείξει ὡς τὸν Κεχρισμένον τοῦ Θεοῦ.

Ὅλοι ἤκουον ἀπνευστὶ τοὺς λόγους τοῦ νέου καὶ ὅταν ἐτελείωσε, τὸν ἐκράτησαν ἐπὶ πολλὴν ὥραν, κάμνοντες εἰς αὐτὸν διαφόρους ἐρωτήσεις ἐπὶ τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ γεγονότος.

Ἐπὶ τέλους εἷς ἐκ τῶν γεροντοτέρων ἐσηκώθη καὶ εἶπε μεγαλοφώνως:

— «Ἀμήν! Ἐγὼ εἶμαι ὑπὲρ τοῦ Προφήτου τούτου, καὶ θὰ τὸν ἀκολουθήσω! Ἀλλὰ τὸ παιδὶ ἔχει ὁδοιπορήσει ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ θὰ εἶναι κουρασμένον. Ἂς ἀναπαυθῇ καὶ ἂς φάγῃ.»

— «Ἐγὼ θὰ φροντίσω δι' αὐτό,» εἶπεν ὁ Ἔσδρας καὶ λαβὼν τὸν Κύριλλον ἐκ τῆς χειρός, τὸν ὡδήγησεν εἰς τὸ βάθος τοῦ σπηλαίου, ὅπου ὑπῆρχον πολλοὶ διάδρομοι καὶ διακλαδώσεις. Ἐκεῖ εἰς ἓν μέρος ἐστάθη ὁ Ἔσδρας καὶ εἰσῆλθεν εἰς διαμέρισμά τι μικρόν, τὸ ὁποῖον ἀπετέλει τὸν ἰδιαίτερον κοιτῶνά του, ὅπου ἀνοίξας ἕνα σάκκον ἐξήγαγεν ἐκεῖθεν τρόφιμα, καὶ καθήσας μὲ τὸν Κύριλλον ἤρχισαν νὰ τρώγουν.

Μετὰ ταῦτα ὁ Κύριλλος διηγήθη εἰς τὸν πατέρα του πῶς ὁ ραββῖνος Ἰσαὰκ τὸν κατηράσθη ὡς καὶ τὰ τῆς πτώσεως τοῦ πύργου παρὰ τὴν Σιλωάμ. Ὁ Ἔσδρας ἤκουσε τὰ περὶ τοῦ ραββίνου μὲ μεγάλην σοβαρότητα, διότι καὶ αὐτὸς ἦτο ζηλωτὴς τοῦ Νόμου καὶ ἔτρεφε μέγαν σεβασμὸν πρὸς τοὺς ραββίνους καὶ νομοδιδασκάλους τοῦ ἔθνους, ἐκράτει δὲ αὐστηρῶς πάσας τὰς παραδόσεις τῶν πατέρων. Πῶς νὰ συμβιβάσῃ ταῦτα μὲ τὸ ἄπειρον σέβας καὶ τὴν ἀφοσίωσιν, τὴν ὁποίαν τῷ εἶχεν ἐμπνεύσει ὁ Ἰησοῦς;

Ὅταν ὁ Κύριλλος ἔπαυσεν ὁμιλῶν, ὁ πατήρ του ἔμεινεν ἐπὶ πολλὴν ὥραν σκεπτικὸς καὶ σιωπηλός. Ἐπὶ τέλους εἶπεν;

— «Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶναι ραββῖνος καὶ ἔρχεται ἀπὸ Θεοῦ. Ἂν ἦτο ἐδῶ τώρα, θὰ μᾶς ἔλεγε τί νὰ κάμωμεν; Ὁπωσδήποτε πρέπει νὰ πηγαίνωμεν εἰς τὸν Ναὸν καὶ νὰ προσφέρωμεν ἀρνίον ὡς προσφορὰν περὶ παραβάσεως.»

— «Ἔχω χρήματα», εἶπεν ὁ Κύριλλος, «ἀλλὰ ἐμπορεῖς σὺ νὰ φανῇς μέσα εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα;»

— «Διατί ὄχι;» ἀπήντησεν ὁ Ἔσδρας· «ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει φόβος νὰ συναντήσω κανένα Σαμαρείτην, τώρα μάλιστα κατὰ τὴν ἑορτήν, καὶ μόνον ἀπὸ Σαμαρείτας φοβοῦμαι. Ὥστε αὔριον θὰ ξεκινήσωμεν. Ἔλα τώρα, πρὶν κοιμηθῶμεν, νὰ σοῦ δείξω τὸ σπήλαιον.»

Καὶ ἀνάψας δαυλὸν ὡδήγησε τὸν υἱόν του διὰ μέσου νέων διαδρόμων, ἕωσοῦ ἔφθασαν εἰς μίαν μεγάλην ὀπήν, διὰ τῆς ὁποίας ἐμβῆκαν εἰς εὐρύχωρον διαμέρισμα. Ἐκεῖ ἦτο ἡ ὁπλοθήκη, καὶ ὁ Κύριλλος εἶδε χιλιάδας ὅπλων διαφόρων εἰδῶν, λόγχας, ξίφη, τόξα, δόρατα, πελέκεις, κτλ.

— «Αὐτὰ τὰ ἐπῆραν οἱ Ρωμαῖοι ἀπὸ τοὺς Πάρθους, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν οἱ Πάρθοι ἔτρεψαν εἰς φυγὴν τοὺς Ρωμαίους, καὶ οἱ ἰδικοί μας ἐμάζευσαν ὅλα τὰ ὅπλα.»

Εἰς ἄλλο διαμέρισμα ὁ Ἔσδρας τῷ ἔδειξε πληθώραν Ρωμαϊκῶν ὅπλων, ἀσπίδων, ξιφῶν, κτλ., ὅλων ἐν ἀρίστῃ καταστάσει.

— «Εἶναι πολλὰ χρόνια τώρα,» εἶπε, «ποῦ μαζεύομεν ἐδῶ αὐτὸν τὸν ὁπλισμόν, καὶ ἔχομεν καὶ ἄλλας ἀποθήκας ἀλλοῦ. Ὥστε ὅταν ἔλθῃ ἡ στιγμὴ νὰ κηρύξωμεν

τὴν ἐπανάστασιν κατὰ τῶν Ρωμαίων, θὰ ἔχωμεν τὰ ἀναγκαῖα ὅπλα. Καὶ καθὼς βλέπεις, τὰ συντηρ.ῦμεν εἰς ἀρίστην κατάστασιν.»

Μετὰ τοῦτο, ὡδήγησε τὸν Κύριλλον ἔξω τοῦ σπηλαίου καὶ ἐκεῖ εἰς τὸ ὕπαιθρον, εἰς τὸ πλάγι τοῦ βουνοῦ, ἔστρωσαν ἓν σκέπασμα κατὰ γῆς καὶ ἐκοιμήθησαν.

(Ἀκολουθεῖ)

ΠΟΙΚΙΛΑ

— *Παιδικοὶ γεωργικοὶ σύλλογοι.* Ἐν Ἀμερικῇ ἄνω τῶν 500,000 παιδίων καὶ κορασίων ἀνήκουσιν εἰς συλλόγους γεωργικούς, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἱδρυθῆ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως διὰ να προάγουν τὸ ἐνδιαφέρον τῆς νεολαίας ὑπὲρ τῆς γεωργίας. Κάθε μέλος ἑνὸς τοιούτου συλλόγου εἶναι ὑποχρεωμένον νὰ κάμνῃ μίαν καλλιέργειαν ἢ νὰ διαθρέψῃ ἓν ζῶον (πρόβατον, ὄρνιθα ἢ ἄλλο εἶδος πουλερικῶν, κουνέλι, κ.τ.λ.). Κατ' ἔτος ἕκαστος σύλλογος δίδει μίαν ἑορτὴν καὶ ἐκεῖ ἀπονέμεται βραβεῖον διὰ τὸ καλήτερον ζῶον ἢ τὸν καλήτερον σῖτον, ἀραβόσιτον, βάμβακα, πατάταν, ἢ ἄλλον καρπὸν τῆς γῆς, ὃν παρήγαγον τὰ μέλη. Κατόπιν γίνονται κατὰ νομοὺς ἐκθέσεις τῶν προϊόντων τῶν συλλόγων τούτων, καὶ βραβεύονται ἐξ αὐτῶν τὰ καλήτερα. Φαντάζεται κανεὶς μὲ ποῖον ζῆλον καταγίνονται τὰ παιδιὰ εἰς τὰ ἀγροτικὰ ταῦτα ἔργα κατὰ τὰς ὥρας τῆς σχολῆς των, καὶ πόσον μεγάλη ὤθησις δίδεται διὰ τῶν συλλόγων τούτων εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν, ἅτινα εἶναι ἡ βάσις τῆς εὐημερίας καὶ τοῦ πλούτου τῆς χώρας. Δὲν ἠδύνατο νὰ εἰσαχθῇ καὶ παρ' ἡμῖν ὁ ὡραῖος οὗτος θεσμός;

— Τὸ Καρνέγειον Ἵδρυμα τῆς Διεθνοῦς Εἰρήνης ἐδημοσίευσεν ἐσχάτως ἐκτενῆ ἔκθεσιν περὶ τῶν *ἀμέσων καὶ ἐμμέσων ἀπωλειῶν τοῦ κόσμου ἐκ τοῦ λήξαντος πολέμου.* Καὶ τὰ μὲν ἀνθρώπινα θύματα ὑπολογίζει εἰς 12,990,571 ἐν συνόλῳ, τὰς δὲ ὑλικὰς ζημίας εἰς 331 δισεκατομμύρια δολλαρίων, ἤτοι εἰς 1722 δισεκατομμύρια δραχμῶν. Εἰς ταῦτα συμπεριλαμβάνονται 967 δισεκατομμύρια δραχμῶν ἀμέσων δαπανῶν τῶν ἐμπολέμων κρατῶν, 786 δισεκατ. δρ. ἐμμέσων ζημιῶν, (ἐν οἷς καὶ τὰ τῶν οὐδετέρων κρατῶν), 234 δισεκατ. δρ. διὰ ἀπώλειαν παγκοσμίου παραγωγῆς καὶ 5 1)2 δισεκ. δραχμῶν διὰ πολεμικὰς περιθάλψεις.

— *Αἱ περισσότεραι θρησκεῖαι,* ὅσαι ἀποβλέπουν εἰς τὴν προσέγγισιν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ἐθεώρησαν ὅτι πρέπει ἡ γῆ νὰ ὑψωθῇ πρὸς τὸν οὐρανόν. Ὁ Χριστιανισμὸς παριστᾷ τὴν νέαν Ἱερουσαλὴμ *καταβαίνουσαν ἐξ οὐρανοῦ πρὸς τὴν γῆν* καὶ κηρύττει ὅτι ἡ Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν εἶναι εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Θεὸς πάντοτε μεταχειρίζεται θνητοὺς ἀνθρώπους διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς βασιλείας Αὐτοῦ.

— *Ὅταν ὁ Χριστὸς προσηύχετο,* ὁ Πέτρος ἐκοιμᾶτο· ὅταν ὁ Χριστὸς ὑπετάσσετο, ὁ Πέτρος ἐμάχετο· ὅταν ὁ Χριστὸς ὑπέφερεν ὡς ἀρνίον, ὁ Πέτρος κατηρᾶτο καὶ ὤμνυε. Τοιαύτη ἀκριβῶς εἶναι ἡ σάρξ. Ἐνεργεῖ ὅταν πρέπει νὰ μένῃ ἥσυχος. Κοιμᾶται, ὅταν πρέπει νὰ ἐργάζηται.

— *Ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Κόβνο τῆς Λιθουανίας* ἱδρύθη ἐπ' ἐσχάτων Θεολογικὴ

Σχολὴ διὰ τὰς 75,000 Εὐαγγελικῶν τῆς χώρας. Ἡ νέα αὕτη ἀνεξάρτητος Πολιτεία, ἐν τῇ ὁποίᾳ πλεονάζουν οἱ ἀνήκοντες εἰς τὴν Ρωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν (1,700,000). διὰ τῆς πράξεως ταύτης ἠθέλησε νὰ δείξῃ, ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ παρέχῃ ἴσα δικαιώματα θρησκευτικὰ εἰς πάντας τοὺς πολίτας της. Ὁ κλῆρος πάσης θρησκευτικῆς κοινότητος, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν Ἰουδαίων, μισθοδοτεῖται ὑπὸ τοῦ Κράτους, μὲ τὴν διαφοράν, ὅτι οἱ θρησκευτικοὶ λειτουργοὶ λαμβάνουν ἀπὸ τὸ Κράτος τὸ ἓν τρίτον τοῦ ὅλου μισθοῦ των (ἰσούμενον πρὸς 10 δολλάρια), τοῦ ὁποίου τὰ λοιπὰ δύο τρίτα καταβάλλουσιν αἱ ἐνορίαι καὶ οἱ γαιοκτήμονες. Εἰς τὴν ἵδρυσιν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς συνετέλεσε κυρίως ἡ μικροτέρα τῶν Προτεστανικῶν ἐν τῇ χώρᾳ ὁμάδων· οὗτοι ὄντες καθαροὶ Λιθουανοὶ καὶ ἀποτελοῦντες τὴν μᾶλλον προηγμένην μερίδα τοῦ Λιθουανικοῦ πληθυσμοῦ, κατέχουσιν προνομιοῦχον ἐν τῇ χώρᾳ θέσιν, ὡς κερδήσαντες τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ λαοῦ. Διὰ τοῦτο ἡ Καθολικὴ τῆς Λιθουανίας κυβέρνησις ἐνεπιστεύθη εἰς αὐτοὺς κυρίως τὴν ἵδρυσιν καὶ τὴν ρύθμισιν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς. Τὸν πυρῆνα τοῦ καθηγητικοῦ αὐτῆς σώματος ἀπετέλεσαν ὁ Πρόεδρος τῆς Γερμανικῆς Λουθηρανῆς Συνόδου καὶ εἷς πάστωρ ἀπολαύων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον τῆς συμπαθείας τῆς Ἡνωμένης Ἐκκλησίας τῆς Hemellande. Αἴφνης ὅμως ἐκ μέρους τῆς Γερμανικῆς Λουθηρανικῆς Συνόδου ἐγένετο δήλωσις ὅτι οἱ Γερμανοὶ Λουθηρανοὶ (30,000) δὲν δύναται νὰ μετάσχωσι τῆς ἱδρύσεως τῆς Σχολῆς, πρῶτον μὲν διότι αἱ παραδόσεις δὲν θὰ γίνωνται εἰς τὴν Γερμανικὴν γλῶσσαν (προτίμησις τῶνΓερμανῶν Λουθηρανῶν) δεύτερον δὲ διότι ὀλίγαι εἶνε αἱ εἰς αὐτοὺς παραχωρούμεναι ἕδραι. Τὰ αὐτὰ ἐδήλωσε καὶ ἡ Λεττικὴ Λουθηρανικὴ Σύνοδος (15,000 Εὐαγγελικῶν).Αἱ περιπλοκαὶ αὗται ἐλπίζεται ὅτι θὰ λυθῶσι φιλικῶς ἐν συνεδρίᾳ τοῦ Λιθουανικοῦ Ἐθνικοῦ Συμβουλίου τῆς «Παγκ σμίου Ἑνώσεως πρὸς προαγωγὴν τῆς διεθνοῦς φιλίας διὰ τῶν Ἐκκλησιῶν.

— ***Ἡ συνάδελφος «Ἐκκλησία»*** γράφουσα κατὰ τῶν Χιλιαστῶν εἰς τὸ φύλλον αὐτῆς τῆς 1-15 Ἰουλίου, συμπεριλαμβάνει καὶ τὸ περιοδικὸν «Λόγοι Ζωῆς» εἰς τὰ Χιλιαστικὰ ἔντυπα, ἅτινα διανέμονται δωρεὰν πρὸς προπαγανδισμὸν τῆς πλάνης ταύτης. Ἡ συνάδελφος σφάλλεται εἰς τοῦτο, διότι, ὡς καλῶς γνωρίζομεν, τὸ ἐν λόγῳ περιοδικὸν δὲν ἀκολουθεῖ τὰς Χιλιαστικὰς ἑτεροδιδασκαλίας, ἐκδίδεται δὲ ὑπὸ Ὀρθοδόξων Ἑλλήνων.

— Ἡ ποικιλία τῶν ἐθνικοτήτων εἰς τὰς Ἡν. Πολιτείας καταφαίνεται ἐκ τῆς συνθέσεως τοῦ προσωπικοῦ τῶν δύο μεγαλειτέρων ξενοδοχείων τῆς Νέας Ὀρλεάνης :

Ἰδιοκτῆται τῶν δύο ξενοδοχείων εἶναι τέσσαρες Ἰταλοί, ὁ γενικὸς διευθυντὴς τοῦ ἑνὸς εἶναι Ἑβραῖος, ὁ ἀρχιμάγειρος Φιλιππινός, ὁ *οἰκονόμος* Ἕλλην, ὁ ἀρχιθυρωρὸς Βέλγος, ὁ ἐλεγκτὴς Γερμανός, ὁ νυκτοφύλαξ Ἀλσατός, αἱ δεσποινίδες τῆς ὑπηρεσίας τῶν ***ἀσανσὲρ*** Γαλλίδες, Ἱσπανίδες, Γερμανίδες καὶ Τσεχοσλοβακίδες, τὰ ***γκαρσόνια*** Γάλλοι, Πόρτο-Ρικανοί, Ἕλληνες, Μεσοποταμιανοί, Φιλιππινοί, Ἰρλανδοί, Ἰταλοί, Αὐστριακοὶ καὶ Μεξικανοί. Καὶ μὲ αὐτοὺς δὲν ἐξαντλεῖται ἡ ποικιλία τῶν ἐθνικοτήτων !